

ABONAMENTUL

an an . 28 Cor.
 un jum. . 14 c
 o lună . 2.40 c
 numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe
 an 40 franci.
 abon pentru oraș și
 comitat 502.

TRIBUNA

REDACȚIA
 și ADMINISTRATIA :
 Strada Deák Ferenc Nr. 20.
 INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă fiecare și
 20 fileri.
 Manuscrise nu să inapo-
 lază.

Cuvântul de deschidere

ținut de vice-prezidentul „Asociațiunii“, d. Andreiu Bârseanu, la adunarea jubilară din Blaj, din 15|28 August 1911.

*Escelențele Voastre, Înalt Preasfințiților Părinți Arhiepiscopi și Metropoliți!
 Preasfințiților Părinți Episcopi! Onorată Adunare generală!*

Când văd înaintea mea un public așa numărös și ales, întrunit în acest dumnezeesc lăcaș în frunte cu Arhieriei Bisericii noastre naționale de ambele confesiuni, fără de voie răsar înaintea ochilor mei sufletești câteva momente mari din trecutul vijelios al mult cercatului nostru neam. Cu deosebire se desfac luminoase chipurile acelea mărețe, când într'o vreme de grea cumpănă, când era vorba de existența sau neexistența neamului nostru pe aceste plaiuri, fiii cei mai buni ai poporului nostru, fără deosebire de confesiune și de starea socială stau îngrijorați înaintea acestui sfânt altar, așteptând sfatul Celui Prea Înalt. Când, răsunând cuvântul de mântuire prin rostul trimisului lui și recunoscându-se unii pe alții ca frați de același sânge, cu aceleași suferințe și cu aceleași aspirațiuni, își jurară credință vecinică unii altora. Credință pecetluită cu sângele multora dintre dânșii.

Cu totul de altă natură, deși pornind din același complex de sentimente, este adunarea noastră de azi.

Ne-am întrunit, doamnelor și domnilor, ca să sărbătorim împreună clipa aceea fericită, când, înainte de aceasta cu 50 de ani, părinții noștri, voind a asigura viitorul urmașilor lor, au pus temelie însoțirii închinată literaturii române și culturii poporului românesc.

O serbătoare de bucurie este aceasta, o serbătoare de pietate și de recunoștință, dar totodată un prilej de concentrare și de meditație, un moment de reculegere și de îmbărbătare pentru viitor.

Și unde s'ar fi putut ținea mai bine această serbare culturală românească, decât în orașelul acesta dela împreunarea Târnavelor, de unde au purces, timp de un veac și jumătate, atâtea raze de lumină în toate colțurile locuite de Români; unde au alergat atâtea generații de tineri, ca să-și stâmpere setea lor de știință, ajutați fiind în năzuințele lor de munificența unor mari Arhipăstori, doritori de înaintarea Bisericii și neamului lor; unde a licărit de atâtea ori în nopțile lungi de iarnă candela răbdurii a cercetătorilor graiului și trecutului poporului nostru; unde a răsunit odinioară glasul marilor dascăli ai neamului nostru: al unui Samuil Micul, George Șincai și Petru Maior, al unui Timoteiu Cipariu și Simeon Bărnuțiu; de unde au pornit, plini de însuflețire, atâți apostoli devotați în toate ținuturile cu graiu românesc; unde s'au întrunit de atâtea ori în

Andreiu Șaguna pentru ostenele depuse vremuri grele, căutând sfat și îmbărbătare, aleșii neamului nostru, întocmai ca albinele pe lângă matcă; unde într'un moment hotărîtor, pe care l-am amintit mai sus, a bătut inima întreg poporului nostru din aceeași patrie și în pământul căruia zac osămintele atâtor iubiți bărbați ai noștri?

În adevăr, multe centre înfloritoare românești avem, din mila lui Dumnezeu, în această țară, dar din toate nici unul nu se poate potrivi cu Blajul, când e vorba de serbarea unui moment de însemnătate istorică, de împreunarea prezentului cu trecutul, de evocarea împrejurărilor de odinioară și de cumpănirea unor nouă îndrumări pentru viitor.

De aceea trebuie să fim deosebit de mulțămitori fraților din acest despărțământ, că n'au pregetat a ne chema la dânșii din prilejul serbării semicentenare a însoțirii noastre culturale, făcându-ne astfel cu puțință a ne concentra din nou în inima ținutului ardelenesc, și privind atâtea lucruri, care ne amintesc trecutul, a ne întări sufletele, în tocmai cum Anteu din poveștile cele vechi prindea putere, de câte ori venea în atingere cu pământul, care-i era mamă.

Bucuria noastră, când ne vedem adunați la un loc într'un număr așa de frumos în acest vechiu focular al culturii române, purtați de același gând și de același dor, ar fi deplină, când locul acesta de onoare, din care îndrăznesc a rosti aceste cuvinte, ar fi cuprins de acela, care a condus un șir întreg de ani destinele însoțirii noastre și pe care am avut nefericirea a-l perde cu câteva luni mai înainte.

Cu ce entuziasm ne-ar fi vorbit mult regretatul Iosif Sterca Șuluț, bătrânul cu inimă tânără, reales președinte al „Asociațiunii“ în adunarea generală din anul trecut ținută în Dej, de însuflețirea, cu care s'a întemeiat însoțirea noastră culturală, începând dela petiția celor 181 fruntași români, în frunte cu nemuritorii Arhieriei: Alexandru Șuluț, Andreiu baron de Șaguna și Ion Alexi, adresată guvernului provincial ardelean în 10 Maiu 1860 și urmând cu conferența din Martie a anului următor, în care s'au urzit temeliele însoțirii atât de mult dorite! Cu căldură ne-ar fi povestit despre adunarea de constituire ținută în Sibiu, în zilele de 23—26 Octombrie v. 1861, în care s'au înscris primii membri ai nou-înființatei societăți și în care eruditul Timoteiu Cipariu, mulțămind în numele celor adunați marelui Arhieriu

la înfăptuirea ei, a ținut acel scurt, dar măduvos discurs, despre însemnătatea limbii materne, discurs, ale cărui cuvinte pare că sunt săpate în granit pentru toate timpurile! Cât de limpede și cu câtă vioiciune ne-ar fi desfășurat el schimbările, prin care a trecut însoțirea noastră în restimpul celor cincizeci de ani, de când există; cu câtă plasticitate ar fi fixat el momentele principale din care la cele mai multe avuse prilej a fi însuș părtaş: strălucita adunare generală ținută în 1862 în Brașov, în ființa de față a ambilor Arhipăstori ai Bisericilor române surori și împreună cu o frumoasă expozițiune industrială și agricolă, cea dintâiu la noi, Români de dincoace de Munți; însuflețitele adunări dela Blaj, Hațeg și apoi dela Alba-Iulia, din anul 1866, la care cei doi venerați Ierarhi ai Bisericii noastre stau din nou unul lângă altul, întocmai ca la Brașov, și întocmai cum avem fericirea a-i vedea astăzi pe vrednicii lor urmași; adunarea următoare din Cluj, în care se alesese ca președinte fericitul baron Vasile Ladislau Pop și care fu onorată cu prezența comisarului plenipotent regesc pentru Ardeal, contele Emanuil Pechy, și a fericitului Arhieriu Ioan Vancea de Buteasa, pe atunci episcop în Gherla, iar ceva mai târziu Arhieriscop și Mitropolit în acest de Dumnezeu păzit orașel, care vo vesti pururea marinositatea lui; cea din Șomcuta-mare din anul 1869, în care, la stăruințele consiliului aulic Iacob Bologna, se hotărî înființarea despărțămintelor, menite să pună în legătură Asociația cu masele cele mari ale poporului; cea din Năsăud, din anul următor, în care 44 comune din districtul năsăudean se înscriu între membrii fondatori și pe viață ai „Asociațiunii“, încassându-se cu totul la această adunare suma de aproape 7000 fl.; a treia din Sibiu, ținută în 1881 sub presidiu eruditului canonic Timoteiu Cipariu și cu prilejul căreia se întocmi o nouă expozițiune, cu mult mai bogată și mai succasă ca cea din 1862; a doua adunare generală din Brașov, din a. 1883, în care s'a hotărî înființarea școalei civile de fete a „Asociațiunii“, lucrare adusă la îndeplinire trei ani după aceea; a treia adunare ținută în Blaj, în anul 1895, în care, la cererea Guvernului țării, s'a hotărî schimbarea Statutelor „Asociațiunii“, schimbare împreună cu părăsirea unui nume istoric scump, dar care în schimb a dat însoțirii noastre puțință a-și estinde binecuvântarea sa lucrare asupra ținuturilor locuite de Români din patrie și în ge-

nere a dat regulilor ei fundamentale o formă mai corespunzătoare împrejurărilor; adunările din Lugoj, Beiuș, Mehadia, Oravița și Baia-mare, în care frații noștri din ținuturile de curând anexate la terenul de acțiune al „Asociației” au primit însoțirea noastră cu atâta însuflețire; în sfârșit memorabila adunare din Sibiu de acum șase ani, condusă de însuși mult regretatul prezident Iosif Sterca Șuluț, cu prilejul căreia s'a inaugurat Muzeul istoric și etnografic al „Asociațiunii”, inaugurare împreună cu o frumoasă expozițiune retrospectivă și etnografică.

Cu câtă competență ne-ar fi înfățișat mult regretatul bătrân murca desfășurată sub steagul „Asociației” noastre timp de 50 de ani, problemele urmărite în acest timp destul de îndelungat, sfaturile, lucrările și stăruințele comitetelor de pe vremuri, la care însuși luase parte timp de peste 30 de ani, jertfele aduse de publicul nostru pe altarul acestei instituțiuni, succesele și decepțiunile, de care nu poate fi lipsită nici o întreprindere omenească!

În lipsa fie-iertatului prezident, a cărui trecere din viață, deși la limitele extreme date muritorilor pe acest pământ, am deplâns-o cu toții, voi încerca eu a scoate la iveală două-trei momente din viața de 50 de ani a instituțiunii noastre culturale, nu din autopsie, nu din contactul direct al faptelor și al impresiunilor, ci mai mult pe temeiul însemnărilor reci de multe ori defectuoase.

Două au fost, după a mea modestă părere, motivele de căpetenie, care au condus pe părinții noștri la înființarea acestei Asociațiuni: *dorul lor de lumină, de înaintare, și simțul lor de solidaritate națională.*

Rămăși înapoi în privința culturii față cu celelalte neamuri conlocuitoare, în urma împrejurărilor vitrege din trecut, Românii din această țară nu doriau nimic mai ferbinte, ca delăturarea îngrăditurilor meșteșugite și nedrepte, care-i țineau de parte de izvoarele luminei, desfacerea legăturilor năbușitoare, care le acoperău ochii minții, admiterea fiilor lor la învățură și la tot felul de măiestrii, cu un cuvânt: mântuirea lor, nu numai de iobăgia corporală, ci mai vărtos de cea spirituală.

Dorința aceasta ferbinte a moșilor și a strămoșilor noștri o vedem exprimată în toate plângerile și cererile adresate Domnitorilor și Sfaturilor țării în cursul veacului al XVIII-lea și în partea primă a veacului al XIX-lea, începând dela cererile energice și în veci neuitatului Arhiepiscop Ioan Inocențiu Micul, până la rugămintea episcopilor Vasile Moga și Ioan Leményi, înaintată Dietei ardelenene în anul 1842 „în cauza Românilor locuitori pe pământul crăiesc, numit și săsesc” și până la rezoluțiunile memorabilei adunări de pe „Câmpul libertății” din 3 (15) și 4 (16) Maiu 1848.

Nizuințele înaintașilor noștri din restimpul acesta le-aș putea asemăna cu dorul de lumină al celui ce și-a pierdut vederea, cu chinul celui însetoșat, care aude în apropiere murmurul unui izvor, la care însă nu poate ajunge, cu svârcolirile unei paseri închise în colivie, cu căutarea unei licăriri de lumină de planta ce tânjește în întunec.

Și când bătut ceasul de mântuire, când iobăgia se desființă, când se introduseră rânduieli nouă și în țara aceasta, rânduieli, care nu mai făceau deosebire între

om și om, ci-l lăsa pe fiecare să se fericească după vrerea și putința sa, cu câtă râvnă se îndreptară părinții noștri pe câmpul larg și bogat în roade al culturii, cu câtă sete începură ei a sorbi din izvorul oprit mai înainte, cu câtă bucurie salutară ei raza de lumină, ce se arătase în sfârșit și pentru dânșii!

Fiii foștilor iobagi alergau din toate părțile la învățură, peste tot începură a se ridica școli mai mici și mai mari, de multe ori cu jertfe aproape supra-omenești, tiparele se puseră în mișcare, însemnând pe hârtie albă slovă românească, Biserica națională începu a se organiza din nou și în multe părți ale țării se înălțară din cenușă altare nouă, drept semn de mulțămire Celui A-tot-puternic pentru norocoasa schimbare a lucrurilor.

În timpul acesta de reculegere națională se ivi, sau, mai bine zis, se reluă ideea înființării unei societăți, care să aibă de scop cultivarea limbii, sprijinirea tinerei literaturi naționale și propagarea cunoștințelor folositoare în mijlocul poporului: a unui „Partenon român”, a unor „serbători olimpice”, unde tinerii să audă pe bătrâni vorbind românește, a unei însoțiri, care „din o contribuție, ce o ar hotărî statutele”, ar înființa „un fond pentru formarea de bibliotecă română, muzeu român” și la care „literații noștri și mai ales cei începători, mai înainte de a-și da opurile sale pe mâna fiilor lui Guttenberg, le-ar așterne spre o reviziune literară”.

Ideea aceasta, reînviată de nou în această formă de venerabilul bătrân Ioan cavalier de Pușcariu, pe atunci pretorele cercului Venetia din Țara Oltului, află răsădit în toate părțile. Din mai multe locuri se auziră glasuri, cari sprijiniau din toate puterile propunerea corespondentului anonim „din Țara Oltului”, apărută în nrul 12 din 24 Martie 1860 al foii „Telegraful Român”. Între alții, profesorul blăjan, fericitul Ioan Russu, mai pe urmă canonic metropolitan, scria în aceeași foaie:

„...N'am decât a aplauda și a consimți din inimă și a dori realizarea acestei idei; căci cine n'a simțit și nu simte până asăzi trebuința unei asemenea reuniuni pentru cunoștințele antice și literare, unde capacitățile noastre cele mai alese și mai deprinse, având ocaziune a-și comunica ideile și cunoștințele sale, prin aceasta ar da o direcțiune mai salutară și mai avantajoasă literaturii noastre, — căci e prea cunoscut și constatat acel adevăr, că fiecare națiune, care s'a interesat de prosperarea și înaintarea literaturii sale, numai prin atari asociațiuni a putut ajunge la scopul dorit în sfera literaturii!... Având noi atari reuniuni, de care face pomenire corespondentele „Tel. Rom.” „din Țara Oltului”, s'ar putea delătura multe piedeci, ce ni-se ivesc chiar și în privința limbii și a scrierii; s'ar mijloci și statornici o uniformitate, și n'am orbeca și nu ne-am conduce fiește-care numai de principiile și convicțiunile individuale. — Din atari asociațiuni s'ar stărni și nutri în bărbații noștri și un spirit de emulare, de activitate și încurajare, și autorii de produsele literare n'ar avea teamă, că opurile lor vor zăcea cu zeci de ani nechețuite și mâncate de pulbere. S'ar nevoi fiecare, zic, în sfera obiectelor sale, cu care s'a ocupat în viață, să iasă la lumină cu niscari produse pipăite și rumegate și date la lumină numai după ce au suferit cu rezultat bun proba acestei autorități literare. Cu un cuvânt: literatura noastră ar avea astfel ocaziunea cea mai plăcută a înainta în produsele sale, în diverse ramuri de știință”.

Propunerea pretorului Pușcariu fu așadar întâmpinată cu bucurie, cu deosebire din partea elementelor mai tinere din aceea vreme; cu toții simțeau trebuința

unei însoțiri de felul celei proiectate, de care așteptau atâta bine pentru viitor.

Era întrebarea însă, cine să ia inițiativa pentru înfăptuirea ideii puse în mișcare, cine să aducă la îndeplinire acea ce se prefăcuse în dorința generală a părții mai luminate a Românilor ardeleni.

Privirile tuturor se îndreptară la Arhiepiscopul Bisericii naționale, la conducătorul natural ai poporului nostru, cari nici când nu și-au părăsit în momente grele turmelor cuvântătoare și a căror chemare este și este tocmai apărarea intereselor morale și intelectuale ale neamului.

Și cei trei numuritori Arhiepiscopului, ale căror nume binecuvântate le-am amintit mai sus, înțelegând dorința generală, dorința justificată și de schimbările politice, ce erau în perspectivă, — nu pregetară a se face interpreții ei. Ei își puseră numele în fruntea petiției din 10 Mai 1860 acoperite de 181 iscălituri și adresate la coterența transilvană pentru permiterea unei „adunări consultătoare” spre scopul înființării unei reuniuni, „a cărei chemare să fie lățirea culturii populare și înaintarea literaturii cu puteri unite”.

Rezultatul acestei petiții, după oarecare obiecțiuni și trăgănări din partea Guvernului provincial transilvan și după o întrăcece împrejurările politice din Moharhie se schimbă în mod însemnat în urma diplomei împărătești din 20 Octombrie 1860, fu concesiunea adunării de consultare, adunare ținută în zilele de 9—11 Martie v. 1861 în Sibiu sub presiunea marșalului și în veci nemuritorului Arhiepiscop Andreiu Șaguna.

În această adunare se croi temelia, se fixară regulile fundamentale ale însoțirii atâta de mult dorite și care, după împrejurările politice de atunci, avea să poarte numele: „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român”.

Principiile și convingerile din care au pornit antecesorii noștri, când au hoărât, acum 50 de ani și ceva, întemeierea acestei societăți, se pot vedea mai bine din memorabila cuvântare ținută cu acest prilej de marele Arhiepiscop Andreiu Șaguna.

„Noi”, zice nemuritorul bărbat în acele momente însemnate, în care un viitor mai bun se părea că zăbește și pentru mult cercatul nostru neam, „simțim în noi o putință de a ne perfecționa pe noi și pe ai noștri prin mijloacele libertății naționale, și spre a ajunge aceea, ne-am hotărât a ne consolida într'o asociațiune bine organizată, care-și face sieși de problemă promovarea literaturii și culturii poporului nostru român, precum și înaintarea industriei și a agriculturii în sinul nației noastre”.

Iară mai jos urmează astfel: „Se poate, că cineva îmi va înfățișa starea cea strălucită a Românilor vechi și monumentele cele strălucite ale măririi lor de care țara noastră este plină, și asemănându-o cu starea noastră de astăzi, carea e destul de deplorabilă, va gândi: de ce să întreprindem un lucru mai mare spre cultivarea națională, deoarece este posibil, că va veni un timp barbar, care lucrurile noastre le va nimici și nația o va degrada la stare de sclăvie?... Așa este, căci nime nu poate trage la îndoială, că aceea, ce odată s'a întâmplat în lume, nu s'ar putea întâmpla mai de multe ori. Totuși eu într'acolo îmi dau părerea mea, că monumentele materiale ale unui period cult se pot nimici prin mâni barbare și o nație liberă se poate lipsi de libertate prin niște legi draconice; însă monumentele spirituale și moravurile cele morale, precum și valoarea lor rămân pentru toți timpii nerăsturnare, căci acestea sunt mai presus de ori ce putere silnică și fizică: de ele nu se poate atinge mâna barbarului; furul nu le poate fura; molile

de pot mânca. Fiind așa dară problema noastră înainta literatura, cultura, industria și agricultura națiunii noastre, adică a înainta starea materială și materială a poporului nostru, vrem să ajutăm prin mijloace naționale facultățile, va să zică: cugetările cele senine și serioase în poporul nostru, ca să cunoască ființa și destinația sa și o știe întrebându-l spre tot binele, precum și alte nații fac astăzi aceasta și precum și spiritul cel civilizator al secolului nostru; dar și lui vor garantiza viitorul cel mai fericit și mult cercatei noastre națiuni și o vor feri de loviturile ucigătoare de religia și limba ei”.

Am reprodus din nou cuvintele acestea marelui bărbat, citate de atâtea ori, și nicăiri nu aflăm înfățișate mai evitate ideile, pornirile și aspirațiunile, ce măntau neamul nostru acum 50 de ani din care a isvorât, între altele, și Asociația noastră jubilară.

Vulturul ce fusese înlănțuit atâta vreme își întinsese aripile în care simțea că destulă putere, și se pregătea a-și lua zborul spre soare, spre sfere mai senine, care le doria cu atâta sete, dar de care se ținea departe până acuma.

După desbateri serioase de trei zile, la care luară parte bărbați ca Ioan Bran de Mănești, Ioan Alduleanu, George Bariț, Ioan Pușcariu, Iacob Bologa, Dr. Ioan Codru, Nicolae Găetan, Ilie Măcelariu, Ioan Axente Severu, Ioan Hannia alții, ideea, care planase până acum în ca o dorință, luă formă concretă. Noua instituție își avea conturile sale bine determinate. În graiul rece al paragrafierei menirea nou-urzitei însoțiri se normă astfel: „Scopul Asociațiunii e înaintarea literaturii române și cultura poporului român în deosebitele ramuri prin studiu, elaborarea și edarea de opuri, prin premii și subvenții pentru diferitele specialități de știință și arte și alte asemenea”. Mijloacele materiale ale ei aveau să se compună din contribuțiile anuale ale membrilor și din darurile pe care se sperau din partea binefăcătorilor. Ca membru putea să fie orice persoană prietă sau morală, dacă plătea taxa anuală de 5 fl., sau dacă depunea odată pentru viață un capital, care să producă o anumită sumă ca interese. Sediul cancelariei instituției avea să fie Sibiu.

Primind, în 6 Septembrie 1861, proiectul acesta de statute, cu o singură modificare, aprobarea Majestății Sale, a bucuriei noastre Monarh, marele episcop Andrei Șaguna, căruia i-se împărtășise revelațiunea împărătească, se și grăbi a chema adunarea de inaugurare și constituirea a noii însoțiri pe ziua de 23 Octombrie v. al aceluiaș an.

Ne putem închipui, cu câtă bucurie și cu câtă însuflețire s'a ținut această memorabilă adunare, care a durat cu totul 4 zile la începutul căreia marele Arhiepiscop a adresat următoarele cuvinte, isvorâte din adâncul inimii sale:

„Iată, domnilor, a sosit ziua cea dorită pentru înființarea unei Asociațiuni, carea să aibă de scop să promoveze literatura română și cultura poporului român!...” Mărturisesc sincer convingerea mea, că în problema Asociațiunii noastre o caracterizează atât de nobilă și frumoasă și unică în felul său națională, în întreaga noastră națiune din toate părțile, unde se află ea, pe atât de serioasă și grea, pentru că cere o perseverență de fier și un sacrificiu din inimă”.

Și a terminat cu des repetata, dar în veci frumoasă și mișcătoare metaforă: „Masa dulcea a națiunii noastre este pregătită pentru oaspeți mulți; dar de acum înainte se îmbracă în doborâre, dar de acum înainte se îmbracă în haină de lăptos și pofteste la masă pe toți fiii săi, ca să se rădăcească și ea în casa și cu casa sa și să în-

iască pe fiii săi, precum se înviesc tineretele vulturului!”

Și chemarea marelui Arhiepiscop nu rămase zadarnică. La această adunare se înscruseră 212 membri, între cari 9 fundatori, încasându-se cu toții temelia materială a noii însoțiri, pe care Timoteiu Cipariu în clasica sa vorbire o numește „un razim naționalității române”, o puseră cei doi Arhiepiscopi, contribuind Alexandru Sterea Șuluț, care se afla în călătorie, suma de 2000 fl., iar Episcopul Andrei Șaguna 1050 fl. Intre membri aflăm aproape pe toți fruntașii români din Ardeal din acea vreme, fără deosebire de confesiune și de poziție socială: preoți și mireni, funcționari și profesori, proprietari și neguțatori. Până și alumnii din seminriul metropolitan din Blaj contribuie cu suma de 43 fl. 40 cr.

Dar nu numai în Ardeal fu întâmpinată tânăra însoțire culturală cu însuflețire, ci înactivitatea ei fu salutată cu bucurie și în celelalte ținuturi locuite de Români. Nobilul Andrei Mocioni de Foen felicită pe cei adunați, trimițând suma de 200 fl. Marele binefăcător Emanuil Gozdsu, pe atunci comite suprem al comitatului Carașului, trimite de asemenea salutările sale, promițând, că va intra în șirul membrilor fondatori și va stăruia pentru înaintarea tinerei instituțiuni. Tot cu aceeași însuflețire salută și însoțirea vrednică Eudoxiu Hurmuzachi din Bucovina și mult meritatul Ioan Maiorescu din Țara Românească, care se anunță ca membru pe sine și pe fiul său.

Astfel trebuie să dăm toată dreptatea nemuritorului Timotei Cipariu, când în discursul său de deschidere dela adunarea generală din Sibiu, din anul 1881, zice: „Asociațiunea a fost înființată prin zelul, stăruința și patriotismul general al tuturor bărbaților de inimă și devotament”.

Tot cu asemenea armonie se făcu și constituirea tinerei însoțiri, alegându-se președinte Episcopul Andrei Șaguna, care avuse partea leului la întemeierea ei, ca vice-președinte eruditul Timotei Cipariu, al cărui clasic discurs electrizase pe cei adunați, ca prim-secretar mult meritatul George Bariț, care, cu hărnicia-i caracteristică, nu întârzie a desfășura un program întreg de acțiune pentru societatea nou-înființată, de casier neguțătorul sibiian Antoniu Bechnitz, de controlor Ioan Pinciu, proprietar în Rășinari, ca arhivar și bibliotecar Visarion Roman, învățător și redactor tot din Rășinari, iar ca membri în comitet: Ilie Măcelariu, Ioan Axente Severu, canonicul Constantin Păpălvi, consilierul financiar Petru Manu, protopopul și profesorul seminariului Ioan Hania, care, resignând în cursul ședinții, fu înlocuit cu consilierul școlar Dr.-ul Pavel Vasici, preotul din Rășinari Sava Popovici-Barciuanu, protopopul brașovean Ioan Popasu, protosinectorul Nicolae Popea, consilierul Iacob Bologa, directorul gimnazial Gavriil Munteanu din Brașov, profesorul Ioan Antonelli din Blaj și avocatul sibiian Dr. Ioan Nemeș.

Așa căpătă ființa și și putu începe binecuvântata sa activitate Asociația noastră jubilară: prin însuflețirea și colaborarea tuturor Românilor de inimă din acea vreme, prin armonia sufletelor, prin unitatea voințelor, — dovadă și pildă pentru toate timpurile, că lucrurile mari se pot face numai prin bună înțelegere frățească, prin încredere reciprocă, prin purcedere solidară, și că atunci, când e vorba de interesele superioare ale neamului, ori ce ziduri despărțitoare trebuie să cadă, orice ambiții și jicniri personale, întemeiate sau închipuite, trebuie să dispară, orice interes personal sau de elice trebuie dat la o parte, ca astfel un singur punct luminat să ținutiască toate privirile și sufletele: binele și înaintarea neamului, din care facem parte!

Am stăruit ceva mai mult asupra modului cum s'a întemeiat Asociația noastră, deoarece acest moment din viața ei este tot așa de însemnat, ca și ziua nașterii pentru un individ și deoarece tocmai pentru serbarea acestui moment ne-am adunat eu toții astăzi aici.

Ar urma acum să povestesc, cum s'a început și cum au urmat timp de 5 decenii lucrările însoțirii noastre: cum conducătorii ei, văzând lipsa cea mare de intelectuali, lipsă simțită cu deosebire în deceniul 1860—1870, când viața publică oferia și Românilor atâtea cariere, — ajutoră un număr însemnat de tineri să urmeze și să termine cursurile secundare și superioare; cum,

ceva mai târziu, convingându-se de necesitatea formării unei clase mijlocii la poporul nostru, sprijiniră un număr tot așa de mare de ucenici și de calfe, așezați la diferite meserii, precum și cățiva tineri, cari urmau școlarele de comerț; cum ajutară în diferite rânduri mai multe școli lipsite de mijloace; cum, voind să îndeplinească scopurile literare ale „Asociațiunii”, premiară și publicară câteva lucrări literare și de știință, și totodată, începând din a. 1868, editară foaia „Transilvania”, care, cu deosebire sub neobosită și stăruitoare conducere a mult meritatului George Bariț, dete la iveală un material istoric prețios; cum, spre acelaș scop, după câteva încercări zadarnice, se organizară în a. 1900 secțiuni științifice și literare, menite să dea mână de ajutor Comitetului central în cestiunile de specialitate și în genere să urmărească mișcarea noastră literară, contribuind în acelaș timp la popularizarea științelor; cum, având în vedere chemarea însemnată a femeii în societate, Asociația noastră înființă în a. 1886 cu mari jertfe materiale școala civilă de fetețe din Sibiu, școala menită să dea copiilor noastre o creștere solidă românească și care în timpul de 25 de ani, de când există, și-a și îndeplinit în chipul cel mai strălucit menirea sa; cum, pentru adunarea și păstrarea amintirilor istorice ale neamului nostru, precum și pentru cunoașterea felului de viață și a aplicărilor artistice ale poporului nostru, s'a creat un Muzeu istoric și etnografic, adăpostit într'un edificiu propriu, muzeu, care și până acum cuprinde destule lucruri vrednice de văzut și care sperăm, că se va desvolta și mai mult în viitor; cum, încetul cu încetul, s'au format, cu deosebire prin daruri dela societăți și dela particulari, o modestă bibliotecă, care stă la dispoziția publicului și care de prezent are peste 6000 opuri în 7600 volume, 6600 broșuri și 27 hărți; cum pentru dezvoltarea spiritului de asociație la poporul nostru și pentru înaintarea agriculturii, industriei și artei s'au întocmit câteva expoziții mai mari și mai mici, dintre care cele mai însemnate au fost cele din anii 1862, 1881 și 1905; cum, pentru luminarea publicului nostru dela orașe și dela sate, s'a ținut un număr însemnat de conferențe și prelegeri populare; cum, în deosebi pentru luminarea sătenilor noștri, s'a dat la iveală o colecție anumită de cărțile, iar pe seama tinereții a început a se publica acum mai pe urmă o modestă „Bibliotecă a tineretului”; cum la inițiativa Asociației noastre a început a se forma, cu deosebire în timpul din urmă un număr oarecare de însoțiri economice și culturale, cum s'au făcut și se fac încercări a deprinde cu cetitul și cu scrisul pe cei noștitori de carte; cum în sfârșit Asociația noastră a căutat să și îndeplinească menirea sa pe diferite căi, în consonanță cu statutele sale, înducerea celor 50 de ani de când viază, sub conducerea neuitatului președinte: Andrei Șaguna și Vasile Ladislau Pop, Iacob Bologa și Timotei Cipariu, George Bariț, Dr. Alexandru Mocsonyi și Iosif Sterea Șuluțu, precum și a venerabilului preposit capitular Ioan Micu Moldovan, pe care ne simțim fericiti, că'l putem saluta în mijlocul nostru, „întreg, ciuștit, sănătos”, — și a tovarășilor lor de muncă, trecuți în hotarele vecinicii, sau aflători în viață.

A tracta însă mai pe larg lucrurile acestea, ar trece peste cadrele unei festivități ca cea de astăzi și ar obosi de bună seamă paciența d-voastră și așa, poate, prea obosită.

Un singur punct din activitatea semi-centenară a însoțirii noastre îmi voi lua libertatea a-l atinge ceva mai cu dinadinsul, anume, crearea și desvultarea despărțămintelor ei.

Institutele în anul 1869, despărțămintele erau chemate să țină legătura între conducerea Asociațiunii și între masele cele mari ale poporului, ținând viu interesul publicului nostru și mai vătos al celui dela țară față cu scopurile însoțirii noastre și în deosebi înlesnind realizarea problemelor ei prin înființarea de biblioteci populare, prin ținerea de prelegeri pentru popor, mai cu seamă din domeniul agriculturii, industriei și comerțului, prin procurarea de mașini agricole și explicarea întrebunțării lor, prin înființarea grădinilor școlare și a altor economii de model, prin îndemnarea poporului de a îmbrățișa meseriile și negoțul, precum și a înființarea însoțiri economice și culturale; în fine prin combaterea alcoolismului, prin răspândirea cunoștințelor igienice și a altor cunoștințe folositoare.

La început, deși înființate, multe din ele abia vegetau, mărginindu-se a încasa taxele dela membri și a ținea din când în când câte o adunare cercuală.

Abia după noua arondare din anul 1888 și mai cu seamă după noua organizare din 1898 începură despărțimintele a-și împlini în adevăr misiunea lor. Astăzi constat cu cea mai mare mulțumire sufletească, ele sunt factorii cei mai însemnați ai Asociației noastre la îndeplinirea lucrării ei mântuitoare pentru luminarea poporului și pentru povățuirea lui în toate cele bune și folositoare; ele sunt rădăcinile, care dau pomului însoțirii noastre hrana trebuincioasă și totodată ramurile pline de viață, prin care își împarte ea roadele sale din ce în ce mai bogate în mijlocul poporului nostru. În cele mai multe din ele, — care au început a pătrunde până periferiile ținuturilor locuite de Români în această țară, chiar și în Maramurășul depărtat, — se observă în timpul din urmă o adevărată emulație de a face însoțirea noastră cât mai folositoare pentru neamul din care facem parte, și nu găsesse cuvinte de ajuns a lăuda zelul conducătorilor lor, pătrunși așa de adânc de chemarea ce le e încredințată.

Afle-și mulțumirea acești campioni ai culturii noastre naționale în conștiința, că și-au împlinit și-și împlinesc o datorie sfântă față de frații lor de același sânge, și încredințarea, că semințele aruncate prin silința lor nu se vor pierde în zadar, ei vor produce rod înșutit și înmiit!

* Se pot afla oameni, cari să nu fie pe deplin mulțumiți cu lucrările îndeplinite de Asociația noastră în timpul de o jumătate de veac, de când viază, — lucrări, pe care mi-am permis a le schița în liniamente generale, — și cărora să li-se pară prea mare diferența între cele plănuite la plămădirea însoțirii noastre și între rezultatele obținute. Unora ca acestora le aduc aminte, că întreprinderile omenesti sunt supuse la diferite împrejurări, cari pot promova sau împiedeca lucrările acestor întreprinderi și că împrejurările, sub care s'a dezvoltat Asociația noastră, n'au fost totdeauna din cele mai favorabile.

Alții iarăși se vor întreba cu mirare, cum oare o societate culturală a unui popor de peste 3 milioane, după o viață de o jumătate de veac a ajuns la rezultate așa de modeste materiale, având, împreună cu fundațiunile ce le administrează o avere de abia un milion de coroane, pe când societăți mai tinere ale popoarelor conlocuitoare din această țară posed averi cu mult mai însemnate?

Unii ca aceștia n'ar trebui să uite mai întâi de relațiile materiale nefavorabile, în care a trăit poporul nostru în trecut, și apoi de jertfele deosebit de mari, pe care le-a adus și le aduce acest popor pentru susținerea institutiunilor sale morale și culturale Cine-și dă seamă de greutățile, cu care se luptă poporul nostru, ca să-și poată susține cele vre-o trei mii de școli și și mai multe biserici, pe lângă purtarea greutăților Statutului, ale comitatelor și comunelor, nu se va mira, că n'a putut face mai mult pentru rennuiștile sale, al căror număr se urcă de prezent la câteva sute. Dimpotrivă va trebui să ajungă la convingerea, că neamul nostru a făcut și face, în raport cu starea sa materială, extraordinar de mult pentru păstrarea și dezvoltarea bunurilor sale sufletești, arătându-se astfel ca un popor capabil de cultură, și că s'ar face vinovați de o mare greșală, de o crimă chiar în contra umanității și a progresului aceia, cari, din ori și ce considerațiuni, ar căuta să-l împedecă în nizuințele lui culturale. Totodată, judecând progresele, pe care le-a făcut poporul nostru în ultimii 50 de ani, cu toate gerutățile, ce a avut a le nîntâmpina, va trebui să constate, că Românul nici nu poate fi oprit în drumul său spre propășire, deoarece el are într'ânsul puterea picăturii de apă, care sfarmă stâncile: „non vi, sed saepe cadendo”.

Și la aceste progrese ale poporului nostru din ultima jumătate de veac Asociația noastră de bună seamă încă a contribuit cu ceva.

Să binecuvântăm deci amintirea acelor bărbați cu suflet mare, cari au întemeiat acum 50 de ani această măreață instituțiune culturală, iar moștenirea lor să o păstrăm cu sfințenie, să o înmulțim, să o facem tot mai folositoare neamului, ai căruia fii ne numim!

Și acum după ce am aruncat o privire asupra trecutului de o jumătate de veac al însoțirii noastre, să ne cugetăm o clipă și la viitor.

Ce drum să urmeze Asociația noastră de aici înainte? — cred, că este întrebarea, ce i-se impune oricăruia dintre noi în această clipă.

La această întrebare nu pot răspunde altceva, decât: calea ce a urmat-o până acum, care este în conglăsuire cu dorințele fericitorilor ei întemeietori și care s'a afirmat, că este cea dreaptă.

Vom cultiva deci înainte de toate graiul național: acel „tesaur, născut cu noi dela țitele maicei noastre, dulce ca sărutările măicuțelor, când ne aplecau la sânul lor; tesaur mai scump decât viața; tesaur, care, de l'am fi pierdut, de l'am pierde, de vom suferi vre-odată, ca cineva cu puterea, au cu înșelăciunea, au cu momele să ni-l răpească din mâinile noastre, atunci mai bine, mai bine să ne înghită pământul de vii, să ne adunăm la părinții noștri cu acea mângăiere, că nu am trădat cea mai scumpă ereditare, fără de care nu am fi demni de a ne mai numi fiii lor”. Il vom cultiva, nu în înțelesul de a plăsmui o limbă nouă, sau a reinvia forme vechi, ceeace s'a dovedit a fi o greșală, ci cercetând comorile aflătoare în popor, adăpându-ne din izvorul dător de viață, din care a gustat un Alexandri, un Eminescu, un Alexandru Odobescu și un Ion Creangă, și din care s'a inspirat și se inspiră un George Coșbuc și ceilalți aleși ai noștri, aflători în viață.

Vom grăi ori și unde și față cu ori și cine cu mândrie acest grai, care s'a arătat destoinic a exprima orice cugetare cât de înaltă, orice simțire cât de profundă. Il vom iubi din toată inima, îl vom păzi ca lumina ochilor și'l vom apăra chiar și cu prețul sângelui nostru, toți fără deosebire: bărbați și femei, tineri și bătrâni. Vom prețui ori și ce limbă, mai vărtos ale concetățenilor noștri, dar vom vorbi mai bucuros pe a noastră: limba românească.

Vom cerceta trecutul poporului nostru, cultivând istoria națională și adunând cu pietate ori și ce urmă, ce ne amintește acest trecut. Poporul nostru din această țară poate nu este în stare a arăta în trecutul său pagini așa strălucite ca alte neamuri. E și ușor de înțeles, deoarece trecutul său a fost mai mult o suferință îndelungată, din care ieșia strălucirea altora. Cu toate acestea și în istoria neamului nostru vom afla câteva figuri mari și vrednice de toată cinstea, care vor putea servi ori și când cailde urmașilor; din paginile, de multe ori mohorite, ale ei vom desprinde învățătura, că neamul nostru nu se pierde așa de ușor, deoarece a fost oțelit în trecutul său aproape bimilenar de focul, aproape neîntrerupt, al încercărilor și al suferințelor.

Vom căuta mai departe să cunoaștem cu deamănuntul pământul pe care locuim cu frumșele și bogățiile sale, pământul, în care odihnesc osemintele moșilor și strămoșilor noștri și în sânul căruia vom odihni și noi odată, încredințați fiind că, cu cât il vom cunoaște mai bine, cu atât il vom iubi mai mult.

Vom căuta înainte de toate să cunoaștem poporul din care facem parte, cu toate însușirile și particularitățile lui: cu graiul și obiceiurile lui, cu credințele și superstițiile lui, cu portul și cu felul de viață al lui, cu cântecile și jocurile, cu lucrările lui artistice, care atrag tot mai mult atențiunea pricepătorilor și care ne pot servi în adevăr de fală.

Cunoscându-l, sau mai bine zis, cunoscându-ne, vom căuta să cultivăm și să perfecționăm părțile bune, iară pe cele rele să le delăturăm, întru cât ne va fi cu putință.

Ne vom îndrepta în deosebi cu dragoste privirile la poporul nostru dela țară, care formează puterea neamului nostru și care s'a arătat și până acum ca un pământ primitiv și roditor, căutând să-l luminăm cu toate mijloacele culturii moderne, să-i dezvoltăm încrederea în puterile proprii și astfel să facem dintr'însul un popor conștiu și tot mai folositor șei și țării, pe care o iubește cu atâta căldură.

La această muncă, ce ne așteaptă de aici înainte, chem toate elementele luminate ale neamului nostru din patrie, fără deosebire de sex și de etate. Să ne înrolăm cu toții, cu inimă curată și cu sufletul plin de însuflețire, sub steagul acestei însoțiri, care poartă deviza: „înaintarea literaturii române și cultura poporului român”; să căutăm a ne face fiecare partea din aceea ce suntem datori neamului, din sânul căruia am eșit; să urmăm cu credință exem-

plul fericitorilor noștri înaintași, și atunci putem privi fără teamă în viitor!

Și acum, sub scutul Celui Prea-Înalt, în al cărui sfântit lăcaș ne aflăm și care a venit de atâtea ori în vremuri grele în ajutorul moșilor și strămoșilor noștri, să trecem într'a doua jumătate de veac a însoțirii noastre.

Cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinților și Prea Sfințiților Arhieriei, cari au binevoit a onora cu prezența lor întrunirea noastră, declar adunarea generală jubilară deschisă.

Un ordin confidențial. Corespondentul nostru din Budapesta ne comunică că ministrul cultelor a dat un ordin confidențial retăcut de gazetele ungurești, tuturor școalelor normale de pe teritoriul locuit de Slovaci, ca cu începutul acestui an să se învețe în ele limba și literatura slovacă ca studiu obligator. Nu știm care este cauza acestei excepționale mărînimii a dlui Zichy, ostașul faimos al culturii maghiare.

Programul partidului nostru și gazetele ungurești. În vr'o câteva săptămâni și-a făcut calea prin presa ungurească un articol despre programul nostru național. Cică deși în anul acesta programul partidului nostru împlinesc treizeci de ani de existență, noi totuși nu ne-am gândit să serbăm un jubileu cu acest prilej. Motivele cari ne-ar fi îndrumat să trecem sub tăcere acest eveniment — ar fi o sută și o mie, grave de tot și zdrobitoare pentru noi, atât de grave încât presa ungurească nu-și cruță coloanele să le împărtășească publicului ei. Cel mai important ar fi: convingerea ce s'a înrădăcinat tot mai mult între Români, că programul partidului nostru nu ar exprima tendințele adevărate ale poporului românesc. De aici apoi deducții peste deducții dintre cari cea mai interesantă este a ziarului „Nagyváradi Napló”, canalul de scurgere al „ideilor” mangriste, care aduce afacerea în apele trădătorului vicar, îndemnând Românii să intre în... brațele lui Tisza.

Păcat de atâta stropșeală din partea gazetelor ungurești. Noi serbăm doar destule jubileuri pe la adunările populare, unde manifestațiile poporului sunt o cheazăie temeinică pentru pătrunderea programului nostru național în masele noastre populare.

Tupeu patriotic. Iată ce circulară îndrăznește să trimită noul inspector de școale al comitatului Turda-Arieș:

„Cătră epitropiile tuturor școalelor confesionale și comunale! În urma ordinațiunei ministrului de culte și instrucțiune Nr. 68.789 am luat conducerea inspectoratului școlar al comitatului Turda-Arieș și mi-am început activitatea cu 13 ale lunii curente, despre ce Vă înștiințez cu stimă oficială (!). Totodată folosesc acest prilej binevenit ca să Vă cer sprijinul îndatoritor în munca mea pentru dezvoltarea instrucției și culturii maghiare și pentru înflorirea și lățirea ideii de stat unitar maghiar, căci numai mână în mână, cu ajutor împrumutat, vom putea sluji cu folos și duce mai departe, atât cultura maghiară cât și maghiarizarea. Turda, 18 August 1911. Cu stimă oficială: *Bárdos Adám*, inspector regesc”.

De atâta tupeu, numai un descrerat din Turda poate fi capabil. Adecă, învățătorii și susținătorii școalelor românești să conlucreze cu acest nebun, pentru maghiarizarea Românilor. Atragem atenția forurilor noastre competente asupra acestor exhibiții.

Camera. Și eri și azi ședințele camerei s'au petrecut cu votări nominale fără de sfârșit. În culoare a fost mai multă viață. În urma intrigilor guvernamentalilor, în partidul kossuthist a izbucnit o mică ceartă, care ușor poate să aibă urmări grave. E vorba de obstrucție și sufragiu universal cu cari agrarienii kossuthiști nu se pot împăca. Elementele democratice, în frunte cu viceprezidentul partidului, Déssy Zoltán, țin însă la amândouă și îi poftesc afară din partid pe cei cari „simpatizează” cu Tisza. De altfel nici nu ar fi nici un păcat să se prăpădească un partid ca al lui Kossuth, partidul cel mai nevolnic și mai fals dintre toate partidele ungurești.

Zilele mari dela Blaj.

— Serbările jubilar. —

Blaj, 28 August 1911.

„Hac inter est, veniant sitientes bibere
ymphas, post quas non ultra concutit atra
stis” — aceste cuvinte de-o semnificație
profetică, pe cari le-am cetit, trecând pe
lângă biserica curții mitropolitane, ași
vrea, într'un avânt al entuzismului ce mă
stăpânește, să le pot scrie azi pe creștetul
bolții, în litere de flăcări, ca să strălu-
cească departe, vestind tuturor celor în-
târziati în umbră marele mister al renaș-
terii la o nouă și veșnică viață prin cre-
dință. Și ași vrea ca toți cei însetați după
o credință neșovăitoare în puterea de viață
a neamului nostru să vie azi aici și să-și
scalde sufletele în undele tainice și sfinte
ale însuflețirii care răpește azi pe cei vre-o
25 de mii de Români, câți au venit să dea
acestor serbări proporții cu adevărat epo-
peice. Ași vrea, căci nu poate să existe un
suflet atât de copleșit de zgura îndoielii,
încât să nu se purifice și să nu se renască
de farmecul dumnezeiesc al acestor birui-
toare unde de însuflețire românească...

Intocmai cum miticul Anteu — ca să
întrebuințez frumoasa comparație din dis-
cursul festiv al dlui Bârseanu — prindea
putere de câte ori venea în atingere cu pământul,
vor prinde putere în sufletele lor
și zecile de mii de Români, cari calcă azi
pe acest pământ sfânt de atâtea eveni-
mente istorice românești și de atâtea
muncă luminată pentru izbăvirea din în-
tunec a neamului românesc. Și umbrele
mari cari veghiază veșnic asupra Blajului
vor tresări fericite azi contemplând din
lumea lor măreția acestor serbări și vor bi-
necuvânta acest rând de oameni, cari le-au
înfăptuit drept chizeșie a biruinței noastre
naționale ce va să vie...

Zilele dela Blaj vor rămânea unul din
marile semnale de lumină cari vor stră-
bate prin vremuri, arătându-ne mereu că-
rarea ce avem să urmăm, căci aceste zile
ne-au dat, deplină ca niciodată în trecut,
sinteza vieții noastre naționale. Fericitul
episcop Inocențiu M. Klein, acest înflăcăr-
at suflet care face până astăzi, singur,
zarea de lumină a veacului al 18-lea, va
fi contemplat azi senin și împăcat, în sfe-
rele lui cerești, sinteza aceasta, ce s'a în-
truchipat în catedrala înălțată de el, la
liturghia solemnă. Și se vor fi adunat îm-
preună cu el, în sfânt sobor, toate marile
suflete ale trecutului nostru, fericirii Ma-
ior, Șincai, Klein, Iancu, Șaguna, Șuluțu,
Cipar, Bariț, Mureșianu, Bunea și întreagă
pleiada de mucenici, cari s'au săvârșit cin-
stind acelaș ideal ce luminează în aceste
zile sufletele noastre. În binecuvântările
arhieresti va fi tremurat azi și o tainică
rază a binecuvântării lor și în feeria ce-
remonialului divin va fi strălucit și un
tainic reflex al fericirii lor...

Slăvite să rămână aceste zile pentru
totdeauna, slăvit pământul care le-a ocrotit.
Unitatea noastră sufletească nu și-a
găsit niciodată o expresie mai minunată
decât în aceste zile și Blajul primește în
sarcina conștiinței sale istorice o datorie

morală mai mult, când va scrie de-acum
o nouă pagină de aur în analele sale ne-
peritoare...

Până la Blaj.

Drumul dela Arad, stațiunea de unde a plecat
cea dintâi ceată românească, până la Blaj a fost
un adevărat drum de triumf românesc. O nume-
roasă societate românească din Arad, în frunte
cu P. Sf. Sa dl Episcop Ignatie Pap, a ținut să
ia parte la serbarea jubilară a celei mai vechi in-
stituții culturale a noastre.

Și numărul celor cari mergeau spre istoricul
orașel de pe lângă Târnavă se sporea cu fiecare
stațiune. La Rădăna, Soborșin, Ilia, Deva, Oră-
știe, Alba-Iulia și Teiuș se asociau tot mereu gru-
puri noi. Seara, când am sosit la Blaj, numă-
rul oaspeților ce sosiau era mai mare de 500.

Sosirea în Blaj.

În frunte cu comisiile speciale, multă lume
românească aleasă a așteptat sosirea oaspeților.
Când, la orele 6 $\frac{1}{2}$ cu o întârziere de aproape
un ceas, trenul a intrat în gara dela Blaj, nume-
roasa asistență a izbucnit în însuflețite urale. Cu
acest tren sosiau doi arhieri: P. Sf. Sa Ioan I.
Pap dela Arad și Dr. Miron E. Cristea dela Ca-
ransebeș.

Apariția lor a fost salutăată cu puternice aplau-
se. În numele Blăjenilor i-au salutat canonicul
Isidor Marcu, căruia i-a răspuns P. Sf. Sa Ioan
I. Pap dela Arad.

Sosirea arhierilor.

Sosirea și primirea Arhierilor noștri
a fost deosebit de solemnă. Cel dintâi care
a sosit a fost P. S. Sa episcopul Dr. Vasile
Hossu, care a venit cu automobilul, în so-
cietatea dlui A. Mocsonyi. La orele 6 și
jum. au sosit P. S. Lor Ioan I. Papp dela
Arad și Dr. Miron E. Cristea dela Caran-
sebeș; la orele 7 și jum. a sosit I. P. S. Sa
mitropolitul Ioan Meșianu dela Sibiu, iar
după orele 9, cu trenul de persoane, a sosit
și P. Sa Episcopul de Oradea-mare Dr. De-
metriu Radu.

Sosirea Arhierilor noștri a fost în-
tâmpinată la fiecare tren de o comisie
specială. La intrarea în comună, clopotele
catedralei și ale celorlalte biserici vesteau
marele eveniment al coborării între popor,
cu prilejul adunării jubilară a Asociației,
a conducătorilor noștri firești.

Blajul încă îmbrăcase pentru această
ocazie haină sărbătorească. Toate clă-
dirile românești — chiar și unele străine
— erau iluminate până târziu noaptea.

Lumea multă adunată pe stradă a a-
clamat viu pe toți Arhieri.

Oaspeții.

Blajul nici odată până acum n'a văzut în mij-
locul său atâtea lume românească ca acum. Din
toate cele patru colțurile lumii românești au venit
doritorii de înaintare a poporului românesc. Este
cu neputință a da lista tuturor oaspeților, al că-
ror număr trece peste 20.000. Remarcăm în de-
sebi multă lume românească venită de peste Car-
pați. Poetii Gheorghe Coșbuc și Ștefan O. Iosif
și maestrul Caragiale au fost vremea întregă
obiectul celei mai vii atenții.

Între alții au venit din România dnii Ion
Bianu dela Academia română, I. Ghica, fost se-
cretar de stat și prefect de Constanța, Nicolae
Brinzeu, fost prefect de Tulcea, profesorii uni-
versitari S. M. Murgoci și S. Mehedintzi, deputatul
Brăescu, profesorii N. Baboianu (București),
Anușcă (Brăila), I. Paul (Iași), Ion Răducanu,
prof univ., Dr. Sextil Pușcariu (Cernăuți), și

mulți alții. Numărul oaspeților din Regatul Ro-
mâniei libere se apropie de 400.

Presă.

Presă din Ungaria și Regat a fost deosebit de
bine reprezentată, potrivit însemnătății momen-
tului. Dl Gh. Moroianu, atașat comercial al Româ-
niei la Viena, a venit însoțit de doi publiciști
englezi (W. Stead și Cruppi). Au venit și doi
gazetari din Berlin și profesorul universitar
Rochlitz, care face studii etnografice în părțile
noastre. (Însemnăm, la acest loc că dl Rochlitz
ni-a promis un articol de impresii despre călătoria sa).

„Tribuna” din Arad a fost reprezentată prin
dnii Ioan Montani și I. Schiopul, „Gazeta Tran-
silvaniei” prin dnii S. Moldovan și V. Branisce;
„Românul” — A. Vernescu; „Drapelul” — Dr.
V. Branisce; etc.

Telegrama dlui Iorga.

Invitat în mod special de a lua parte la ser-
bările dela Blaj, dl Nicolae Iorga a răspuns prin
următoarea telegramă:

*A fi cu sufletul în mijlocul d-v. nu poate su-
păra pe nimeni. Îngăduiți această până când vre-
muri bune vor face pe acela care vi-s'a făcut to-
varăș de muncă, să poată fi tovarășul bucuriilor
d-voastre.*
N. Iorga.

Seara de cunoștință.

Pe stradele Blajului, luminat abia la distanțe
mari de felinare, furnică mulțimea. Un svon de
vioare străbate dela „Univers” și din curtea se-
minarului teologic. Lumea se îndesește mereu,
valuri-valuri, fără sfârșit și fără popas. Încerti-
tatea merge anevoie și în lipsă de camere sufi-
ciente mulți, dintre cei cari nu s'au anunțat, se
întorc la Teiuș, A.-Iulia, ca să vie numai dimi-
neață. Arhierii sunt cu toții oaspeții castelului
mitropolitan. Interfetele și salele institutelor de
învățământ sunt tixite.

Oaspeții se întruncesc la seara de cunoștință,
parte în hotelul „Univers”, parte în pavilionul
din curtea seminarului teologic. La parte lume
imensă. La „Univers”, deși ploaia de sub seară
răcorise binișor stradele, era o nădușeală ucigașă.
Aici cântă vestitul taraf „Ghiuțu” din Abrud.

Se rostește și un toast. Bătrînul președinte
al partidului național își ține de datorie, în lipsa
comitetului organizator, să salute pe oaspeți. Până
târziu cătră orele dimineții lumea și-a petrecut
în cea mai bună animație și stăpânită de far-
mecul atâtor amintiri câte dorm în țărîna acestui
orașel, care a văzut răsărind generații după ge-
nerații din școalele sale.

Ziua întâi.

Dimineața.

Stradele și în deosebi piața cea mare geme de
lume. Țărani și intelectuali, într'o mare nesfâr-
șită de grupuri. Catedrala se înalță majestoasă
în lumina unui soare superb. S'a îndurat cerul de
s'a primenit și el de nori în aceeaș mare zi pen-
tru neamul românesc. Pe poarta cu grilaj a gim-
naziului o mare inscripție indică locul „Expo-
ziției istorice culturale a despărțământului Blaj”.
În fața școlii normale e multă lume adunată.
Aici se cumpără bilete pentru concert și teatru.
Multă lume rămâne fără bilet, între alții și vre-o
câțiva reprezentanți ai presei dela noi, pe cari
o groază de pseudogazetari i-a prevenit. La „Casa
centrală capitulară” e biroul de presă, unde se
dau informații pentru toate.

Curtea spațioasă a liceului e cuprinsă toată
de un uriaș pavilion de scânduri. Aici se țin re-
petițiile, aici va avea loc banchetul, concertul
măestrului Iacob Murășanu și reprezentarea tea-
trală, dată de unii din cei mai distinși repre-
zitanți ai Thaliei române.

Din când în când inginerul Vlaicu își face
apariția pe motocicletă sa sgomotoasă, urmat de
murmurul mulțimei, ca de-o lungă înfiorare de

admirație. E o însuflețire cuceritoare pretutindeni și fețele sunt toate senine în aceasta pistruiță mare de oameni, care învălmășește toate categoriile de porturi țărănești, uniforme militare dela noi și din țară, redingotele și jobenele atâtor oaspeți din toate ținuturile românești. Prăvită de pe terasa catedralei piața ofere o priveliște grandioasă și înălțătoare.

Ceace surprinde e că armonia acestui tablou românesc nu e jignită nici într'un punct de faimoasele coifuri jandarmerești. O împrejurare afeasta care s'a menținut în tot decursul zilei, chiar și la conductul etnografic de după banchet...

In catedrală.

De două părți, în fața catedralei se trage un cordon lung pâuă la curtea mitropolitană. Cătră orele 8 elopotele catedralei încep să sune, adânc și melodios, revărsând valuri de eucernicie. La colțul stâng al pieței, dinspre Curtea mitropolitană apar talazele arhierilor. Vin vlădiciei! O invigorare de ovații și urale străbate prin mulțime.

Mitropolitul Sibiiului I. Mețianu, Dr. Demetriu Radu Episcopul Orășii-mari, Ignatie Pap Episcopul Aradului, Dr. Miron E. Cristea Episcopul Caransebeșului — însoțiți de lamura clerului românesc înaintează cu pași domoli spre falnicul Sion, ridicând mereu dreptele și binecuvântând lumea ce se îndesa de două părți aclamând fără încetare: intră în biserică.

Cu puține momente în urmă o trăsură de patru aduce pe Marele Preot: Mitropolitul nostru Ex. Sa D. D. Dr. Victor Mihályi de Apșa. Ropotul de urale se repetă din nou...

În porțile Catedralei întreg capitulul în odăjdii sărbătorești întimpină pe Ex. Sa mitropolitul Mihali, care primind mantaua, înaintează spre altar. — După învestimântarea solemnă se începe Liturgia, — pontificată de Ex. Sa pe lângă asistența Reverendisimilor canonici: I. M. Moldovan, Iosif Hossu, Gavril Pop, Uilăcan, Muntean, Dr. Vasile Suciu și dir. gimn. Dr. Ambroziu Chețan.

În catedrală toate colțurile tixite — nu mai încape suflet de om... afară lume imensă curioasă, pe seama căreia nu s'au mai ajuns biletele de intrare la Sf. Liturgie.

Fixăm aci câteva nume rezervându-ne ca mai târziu să dăm listă complectă a oaspeților — la rubrică separată.

În scaunul metropolitan din dreapta Ex. Sa Mitropolitul Sibiiului; în scaunele canonice din dreapta II. Lor Dr. Demetriu Radu, Ignatie Pap, Dr. Vasile Hossu și Dr. E. Cristea.

În dreapta și în stânga apoi aproape de sanctuar multă elită mai ales din România: Saveanu Senator, f. secr. gen. în min. de int. București, Prof. Mehedinți, f. pref. Brînzeu Pitești, Oct. Goga, Gheorghe Pop de Băsești, I. Agârbiceanu, Dr. Teodor Mihali Deș cu dna Eleftera, Grigoro-vitza, General Pilat București, Andrei Bârseanu v.-președintele Asociațiunei, noul canonic Dr. Iacob Radu Lugoj, Prea Cuv. Sa protosinghelul R. Ciorogariu, Dr. Ioan Lupas, Sextil Pușcariu, Inginer Panaitescu dir. școlii de arte București, Inginer Sion București, Bójthe protopretorele local, Dr. St. C. Pop deputat, Antoniu Mocsonyi ș. a. ș. a.

După Evanghelie Ex. Sa Mitropolitul Victor a rostit din tron adânc emoționat o prea frumoasă cuvântare.

Corul magistrului Murășianu, care a dat răspunsurile — e înălțător și cucereste... În resimpuri a cântat și vestitul măestru de cântări bisericesti profesorul Aron Papiu.

Ședința jubilară a „Asociațiunei.”

După liturghie, la un interval de vreo zece minute, se începe adunarea semicentinară a „Asociațiunii”. La masa prezidială, care e aranjată în fața iconostasului,

se așează toți arhierii, și prepozitul I. M. Moldovan, apoi dnii: Bârseanu, P. Cosma, O. Goga, I. Agârbiceanu, Oct. Tăslăuanu, asesorul N. Ivan, G. Precup, I. F. Negruț, în calitate de membri ai comitetului.

Reprezentanții autorităților politice și administrative, prefectul Albei-inferioare, Szász Iózsef și ajutorul de prefect Garba iau loc pe scaune înapoia arhierilor. Prefectul e orb de un ochiu, o împrejurare care pare a avea o deosebită semnificație în aceste clipe...

Președintele, d. Bârseanu, rostește adânc emoționat, c'un glas răspicat, subliniând cu căldură, pe-alocurea cu entuziasm, memorabilul discurs pe care îl publicăm în fruntea numărului nostru de astăzi. De câte ori pomenește pe arhierii, publicul izbucnește în însuflețite ovații, cari se intențesc de îndată ce se pomenește numele monarhului. Pasajul următor:

„lucrurile mari se pot face numai prin bună înțelegere frățească, prin încredere reciprocă, prin purcedere solidară, și că atunci, când e vorba de interesele superioare ale neamului, ori ce ziduri despărțitoare trebuie să cadă, ori ce ambiții și jicniri personale, întemeiate sau închipuite, trebuie să dispară, orice interes personal sau de clică trebuie dat la o parte, ca astfel un singur punct luminător să ținutiască toate privirile și sufletele: *binele și înaintarea nemului, din care facem parte!*”

a stârnit aplauze cu adevărat viforoase și aluziile cuprinse în el au fost înțelese de toți urzitorii tristelor sfășieri politice din zilele noastre.

Îndată după d. Bârseanu vorbește Ex. Sa mitropolitul Mihali: Spune că acum pentru a treia oară ia parte la adunările generale ale „Asociațiunii”. Întâi în 1867 la Cluj, în calitate de notar al adunării; a doua oară în 1870 la Năsăud. Cuvântarea lui Bârseanu a dovedit că „Asociațiunea” trebuie să rămâie sub aripile ocrotitoare ale bisericii. Biserica îi recunoaște rostul superior de cultivator al limbei, al acestui mijloc de care se folosește biserica în misiunea sa religioasă, când împlinște porunca dumnezeiască: „Mergeți și învățați popoarele în toate limbile...” Mănăstirea e pe locul unde principele Apaffy I-ul își avea pășunea pentru stavă. Azi ea se înalță biruitoare când poate să stringă la sânul-i atâta lume românească. În școlile ei se adestesc anual aproape 1000 de vlăstare ale neamului, cari toate sunt menite pentru slava limbii. Biserica e vatra familiei românești și va trebui să fie totdeauna. E măreață și sfântă ziua de azi, căci o serbătorește poporul cel mai leal al Majestății Sale regelui și împăratului. Majestatea Sa când va primi veste de această serbare se va bucura ca un părinte iubitor. (Urale la adresa monarhului). Propune să i-se expedieze monarhului următoarea depeșă omagială:

Cabinetului Maj. Sale — Viena.

Arhierii Românilor de sub coroana sf. Ștefan și toți membrii „Asociațiunii pentru literatură și cultura poporului român” întruniți la adunarea din Blaj spre a serba a 50-a aniversară a întemeierii acestui așezământ cultural își aduc cu recunoștință aminte de bunătatea M. Sale a Prea Grațiosului nostru Monarh, care încuviințând la anul 1861 înființarea „Asociațiunii” a dat un razim puternic limbii și literaturii române și mijloc sigur de înaintare spre binele și prosperitatea patriei.

În aceste momente solemne miile de membri ai „Asociațiunii” depun cu încredere fiască la treptele prea înaltului tron omagiile lor de alipire, credință și supunere nestrămălată față de Capul încoronat al patriei noastre.

Prezidiul adunării generale:
Andrei Bârseanu.

Ex. Sale i-se aduc entusiaste ovații.

D. Bârseanu dă cetire depeșei.

Urmează Ex. Sa mitropolitul Ioan Mețianu, care, cu glas pătrunzător și clar, care uimește pe cei ce nu l'au cunoscut, spune: D. Bârseanu accentuând participarea la serbări a arhierilor de amândouă confesiunile, a accentuat totodată însemnătatea capitală a acestor serbări. Arhierii au venit cu drag să muncească pentru cultura și bunăstarea poporului, care e și bunăstarea noastră. O parte însemnată a chemării vlădicești e vestirea luminii. Era deci firesc să vie vlădiciei. A luat parte și la înființarea „Asociațiunei” (prelungi ovații). Împlinește o datorie scumpă mulțumind lui Dumnezeu pentru că l'a ajutat să vadă jubileul semicentenar. A venit, însă să împlinească și o datorie de stimă și pietate, anme față de prepozitul mitropolitan Ioan Micu Moldovan (ovații însuflețite). A venit pentru ca să vadă toți și să înțeleagă, — și acei cari n'au înțeles până acum — că scopul „Asociațiunii” e să unească pe români fără a deosebire de confesiune. Cu toții avem aceeași sfântă datorie de a lupta pentru viitorul a cestui neam. Noi nu facem nimic nou: urmăm numai înaintașilor noștri mari Șuluțu și Șaguna, cari s'au știut uni întotdeauna în numele culturii românești. Precum împreună cu binecuvântatul „Asociațiunea” Șuluțu și Șaguna, tot așa acum împreună cu mitropolitul Mihali binecuvântă (însuflețire viforoasă), în calitate de metropolit al Românilor gr. or. din Ungaria și Transilvania. Roagă pe Dumnezeu s'o binecuvinte și El cu mâna Sa atotputernică, spre fericirea poporului românesc și a iubitei noastre patrii. (Aplauze).

D. Bârseanu: Ii urează mitropolitului viață îndelungată, ca să-l mai vedem cu asemenea ocazii sărbătorești.

Cu glasul tremurat de emoție ia cuvântul octogenarul prepozit mitropolitan I. M. Moldovan: Aceiași bucurie ne însufleștește pe toți azi. Cuvintele mele vor să dea o icoană palidă însuflețirii din această zi — cum spune poetul — „azi e zi cu soare, azi e sărbătoare”. Suntem adunați din toate unghiurile patriei noastre. Dorul de frați ne-a adus chiar oaspeți

FABRICA DE SPALAT CU ABURI

„KRISTALY”

Gőzmosógyár, Kolozsvár, Pályaudvar.

Aranjată cu mașinăriile cele mai moderne, cu putere electrică; spală, calcă și curăță albituri bărbătești și de dame și toffelul de lingerie cu prețuri moderate.

La suma de peste 10 Cor., pachetul se retrimite francat.

mari depărtări. Tuturora un bine a-ți
bit.

Înainte cu 50 de ani nemții făceau pe
opintiri pentru a-și răspândi și întări
tura lor și cu scop ca să ne-o stărpească
a noastră. Eram pe-atunci martorul
stor opintiri. O pleiadă întreagă de
bați, mânați de o mare însuflețire, pen-
a preveni primejdia nemțească au în-
ștat „Asociațiunea”, — în mare parte
oți ai neamului. Regimul absolutistic
era refractar. Era însă starea noastră
terială de pe atunci care se poate ca-
teriza cu cântecul: „Nu am pâne, nu
sare...” Mijloacele de comunicațiune
sleabe. Până la Năsăud ori până la
șov de pildă călătoreai zile întregi.
rte mari reclamau, astfel de călătorii.
ruința de fier a bărbaților noștri a în-
să anevoințele și a înființat „Aso-
șiunea”.

Face apoi un scurt istoric al activității
la începutul „Asociațiunii”. În toată a-
astă activitate ea s'a ferit de politică
a avut în vedere numai cultura poporu-
românesc. În ciuda divergențelor de
se și de confesiune Români s'au știut
când era vorbă de cultura poporului
frumoasă dovadă despre aceasta e chiar
creața adunare de azi.

Puțini mai trăim azi din cei ce am
stat la creiarea „Asociațiunii” (ovații
lungi și călduroase). Aceștia pot să
stare cu o adâncă mulțumire sufle-
scă avântul ei crescând. Cu toate că
temul de creștere pune mari piedeci
oii românești, ea totuși înaintează tri-
fătoare.

Roagă pe toți să ierte mizeriile încvar-
rii. Blajul nu din încredere în puterile
a a invitat „Asociațiunea”, căci își cu-
ste insuficiența, a dorit însă ca această
mnată zi istorică să se petreacă în cel
vechiu centru al redșteptării noastre
onale. (Prelungi ovații).

D. Bârseanu: Prepozitul Moldovan e
personalitate istorică și o pildă vie de
ite pentru noi. Să ni-l țină prevedința
mai mulți ani!

În numele „Societății teatrale” salută
marea d. Vasile Goldiș: În această zi
te, care Român nu-și simte încălzit su-
l în fața trecutului frumos și cine nu
de nădejdi pentru viitor? Zi plină de
adânc înțeles, care nu se poate spune
uvinte. Nici chiar cel mai mare meșter
uvântului frumos poate n'ar fi în stare
ni-l redea pe deplin. Citează cunoscu-
cuvinte ale lui Cipariu în cari a fixat
vile noastre pentru limbă. Termină
cuvintele lui Șaguna: „Masa dulcea
cii noastre este azi pregătită pentru
eți mulți; maica noastră a fost până
n îmbrăcată în doliu, dar de acum
te se îmbracă în haină de nuntă și pro-
la masă pe toți fii săi, ca să strălu-
că și ea în casa și cu casa sa și să îno-
pe fii săi, precum se înoesc tineretele
rului”. (Prelungi aplauze.)

D. Bârseanu, mulțumind constată că
starea pentru fond de teatru își ia
u avânt. Ea urmărește același ideal,
care tindem cu toții, deși pe căii dife-

purcede la alegerea delegaților în singu-
e comisii.

comisia pentru cenzurarea raportului ge-
care nu se mai cetește fiind tipărit în „Tri-

buna” și „Transilvania”, se aleg del.: Dr. T. Mi-
hali, I. Blaga, Dr. G. Tripon, Dr. V. Branisce,
Sextil Pușcariu, Dr. Iuliu Maniu, V. Stefanica,
Triteanu și Dr. Lazar.

În comisia pentru cenzurarea raportului și
pentru întocmirea unui budget pe anul viitor dd.:
Dr. Nicolae Oncu, Dr. N. Vecerde, I. Lăpădat,
Dr. V. Suciș și V. Osvadă.

În comisia pentru înscrierea de membri noi
dd.: I. B. Hodoș, Dr. Sabo, Dr. Ștefan Roșian,
Dr. Izidor Pop, I. Fodor, R. Boilă.

Pentru întregirea prezidiului dd.: I. M. Mol-
dovan, Dr. A. Lazar, Dr. Șt. C. Pop, Antoniu
Moesonyi, N. Bogdan și Vasile Goldiș.

Comisiile vor ține consfătuiri în cazinul ro-
mân.

Secretarul adm. d. Octavian Tăslăuanu, anunță
că la biroul „Asociațiunii”, au fost prezentate re-
glementar următoarele propuneri:

a) *Silvestru Moldovan*, publicist: Să i-se tri-
mită marelui binefăcător Vasile Stroescu o tele-
gramă omagială, (prelungi și călduroase aplauze).

b) *Aurel Munteanu* din Sebeșul-mare: „Aso-
ciațiunea” să-și înființeze o tipografie proprie în
Sibiu, o revistă și să editeze operele scriitorilor
români.

c) *Aurel Marcu* (Alba-Iulia): „Asociațiunea”
să studieze și să organizeze ateliere pentru indu-
stria casnică românească. Să organizeze expoziții,
în deosebi pentru expunerea de odăjdii.

d) *E. Kormos-Alexandrescu*: Să edea o foaie
economică pentru țărani și foaia să se încredințeze
unor bărbați de specialitate. Să se facă totul pen-
tru instruirea mai sistematică pe teren economic
a țărănimii.

e) *Bucurescu* învățător (Banat-Comloș): Pa-
ragraful 40 din statute să se modifice în sensul
ca din taxele de membri ajutători 80 la sută să
se rețină de către agenturi pentru trebuințele
lor. În chipul acesta numărul agenturilor ar crește
până la vre-o 2000.

Propunerile se dau spre studiere comisiei pen-
tru cenzurarea raportului general.

Pe Marți d. a. la orele patru se anunță ședința
a doua. Președintele invită pe oaspeți să viziteze
expozițiile culturale.

Catedrala înșesată de lume începe apoi încetul
să se golească. Valuri de oameni inundă piața.
E o priveliște superbă, care a fost fotografiată
pe seama revistei „Luceafărul”. Arhieriile sunt în-
timpinate cu urale pretutindeni. Un soare prie-
tenos tsrălucește din țării ca o apoteoză sublimă
a serbărilor.

Banchetul.

Urișul pavilion din curtea liceului se umple
încetul cu încetul. O mare parte din oaspeți e
nevoită să se refugieze pe la birturi, în case par-
ticulare și în pavilionul improvizat în spațioasa
curte a seminarului teologic. Pe cinci mese lungi
de vre-o 60 de metri sunt aranjate peste o mie de
tacâmuri. Un banchet formidabil cum nu s'a mai
văzut cu nici o ocazie la serbările noastre. Locurile
de frunte sunt rezervate pentru: T. Brediceanu,
Goga, Vlaicu, Șerban, I. Negruț sen., Leményi,
N. Togan, Fritz Rocheitz, Part. Cosma, I. M.
Moldovan, Cristea, Radu, Bârsan, Meșianu, Mi-
hali, Papp, Hossu, Szász József, Goldiș, Anton
Moesonyi, N. Ivan, Dr. V. Bologa, Dr. At. Rusu,
Arseniu Bunea, Rom. Simu, Oncu, Ciorogariu,
Dna Aristizia Romanescu, dna Felicia Rațiu,
Eleftera Mihali, Maria Cozma, Teodor Mihali,
Gh. Pop de Băsești, dna A. Bârseanu, dna Aure-
lia Vulcan, dna Elena Hossu, Victoria Erdeli,
Gheorghe Dima, Dr. I. Lupaș, Ioan Agârbiceanu,
Oct. Tăslăuanu, dna Vasile Damian, dna Dr. Șt.
C. Pop, dna N. Șerban, dna Dr. T. Brediceanu
Vasile Damian, Mihail Străjan, Traian Nicoles-
cu (Craiova).

La friptură ia întâi cuvântul dl Bârseanu:
În clipe de aceste înălțătoare se cuvine să ne adu-
cem aminte și de capul încoronat al țării (aplau-
ze). „Românul ține minte”, e o vorbă veche a no-
stră și e adevărată. Adevărată e însă și că româ-
nul ține minte numai binele și uită suferințele.
Glorioasa domnie de peste 60 ani a monarhului

ne-a hărăzit și mult bine. (Aplauze entuziaste
și îndelung repetate).

Lumea se scoală și taraful intonează imnul
habsburgic „Gott erhalte”, care stârnește multă
însuflețire.

V. Goldiș: În ziua asta istorică ședința „Aso-
ciațiunii” s'a ținut în biserică, dându-se astfel
din nou imboldul, că biserica e scutul naționali-
tății noastre. În 48 pe Câmpul Libertății popo-
rul român a jurat credință naționalității sale,
atunci în fruntea lui erau cei doi vlădici. Dat ne-a
fost să vedem și azi pe arhieriile toți ai bisericilor
române în fruntea noastră și noi înoim acum
jurământul din 48. (Însuflețite aplauze). Sunt
convins că vorbesc nu numai din sufletul celor
peste 20.000 de români cari sunt azi în Blaj, ci și
din sufletul celor 4 milioane de Români din pa-
trie, din însuși sufletul națiunii române, când
aduc omagiu capilor bisericești. (Aplauze).

Muzica intonează noul marș al profesorului
Mureșianu: „Imnul arhieriilor”, după care la
inițiativa mesei scriitorilor lumea se scoală și
cântă cu un vijelios avânt strofa din „Deșteap-
tă-te Române”: „Preoți cu crucea 'n frunte...”
Din mai multe părți a pavilionului începe să stră-
bată un torent de voci, din cari se deslușesc tot
mai mult strigătele: Să-l auzim pe Goga! Tră-
iască Goga!

Mitropolitul Meșianu: Mulțamește pentru ma-
nifestațiile de simpatie ce li-s'au făcut arhieri-
lor. Sunt mari sentimentele cari ne-au adus aici.
Unul este sentimentul datoriei naționale, celălalt
sentimentul iubirii de nem. Am venit la voi, la
poporul nostru. Suntem păstorii voștri, soarta
noastră e legată de soarta turmei. Arhieriile își
vor da totdeauna concursul pentru promovarea
culturii românești. Ținta noastră e să ridicăm
poporul la nivelul celorlalte popoare din patrie.
Închină pentru cultura română (îndelungi apl.)

Strigătul: Să-l auzim pe Goga! și să trăiască
Goga! — isbucnește iar.

D. Goga: Trebuie să respectăm disciplina
d-lor!

Se ridică Ex. Sa mitropolitul Mihali. Vocea
i-se pierde în murmurul asurzitor, care crește me-
reu, căci lumea neputând să audă toastele din
fundul pavilionului se îmbulzește tot înainte
spre masa din frunte. I. P. S. Sa vorbește cu o
vădită emoțiune despre meritele celor cari au
condus și ale celor cari conduc azi „Asociați-
unea”. Termină închinând pentru d. Bârseanu.
(Aplauze).

În restimpuri aclamațiile la adresa maestra-
lui Goga se întetesc și răzbat din toate unghi-
rile pavilionului.

N. Ivan: Într'un avântat toast arată ținta așe-
zământelor noastre culturale, așa cum se prezintă
din punctul de vedere al binelui general, al sta-
tului și închină pentru reprezentantul guvernului,
prefectul Szász Iozséf.

Acesta răspunde ungurește cu o remarcabilă
vervă: Domnul care a binevoit să mă salute, a
spus un adevăr zicând că ochii țării întregi sunt
azi ațintiți asupra Blajului. Nu numai ochii Ro-
mânilor ci și ochii guvernului, care se uită cu
ochi de părinte la străduințele dv. culturale și
de înaintare. Dovadă că nu'a trimes aici ca să-l
reprezint. Ii voi putea raporta că serbările aceste
au fost foarte plăcute și demne. După adunare
am vizitat expoziția culturală, care neapărat dă
proba unei frumoase culturi. Cu iubire frățească
văd toate acestea. Iubirea frățească să ne unca-
scă spre fericirea patriei comune. Închină pentru
„Asociațiune”, pentru progresul ei și pentru rea-
lizarea țintei ce și-a ales. (Aplauze).

S'auzim pe Goga! Trăiască Goga! aclama-
țiile aceste umplu meru intervalurile dela un
orator la altul.

Urmează deputatul Şiriei, d. Dr. Ştefan C. Pop, care ca să poată fi bine auzit în sgomotul surzitor, se urecă pe masă: Intr'un veac se întâmplă rar, abia numai odată ca toţi fiii aceluiaş popor să fie reprezentaţi la o adunare culturală. Mitropolitul de fericită amintire Şuluţu a rostit cuvintele: „Acela care pe tema confesională va căuta să bage ceartă în neam, să fie blestemat!” (Aplauze). Suntem un popor care nu se poate diviza. Am jurat asta în faţa altarului: suntem una în cultura noastră naţională. Vorbeşte apoi despre societatea de teatru şi scopul ei, care e identic cu cel al „Asociaţiunii”. Inchină înacest senz. (Aplauze repetate.)

„S'auzim pe Goga!” „Trăiască Goga!” — izbucneau iar din sute şi sute de guri. E izbucnirea unei dorinţe inepetuoase, care nu poate să fie satisfăcută. Un clocot asurzitor, din care se desprind tot mai puternic aceste strigăte.

Conform listei fixate urmează d. Gh. Pop de Băseşti, preşedintele partidului: „Dacă publicul îl doreşte pe Goga — spune d-sa — îi dau în-tăietate”.

După o aşteptare de minute întregi izbuteşte abia maestrul Goga să declare că: „Il las pe badea Gheorghe!” Trăiască badea Gheorghe!

Gh. Pop de Băseşti voieşte să înceapă. Cuvintele însă se pierd însgomot. Poetul Goga îl aplaudă ostentativ. În sfârşit octogenarul preşedinte se ridică pe bancă ca să poată fi mai bine auzit: Abia vre-o doi mai trăim azi din cei cari am asistat la întemeierea „Astrei”. Să nu ne prea lăsăm răpiţi de cele ce vedem azi. Noi bem pentru fericirea unui popor nefericit, care n'are nimic afară de biserică. Pe arhieriei încă i-a văzut rar în fruntea lui. Din truda muncii sale nimic n'a folosit. Dar cest popor sărac e un trunchiu cu ramuri splendide şi fructe. În vechime poporul românesc a dat din sânul său beliduci, eroi şi însemnaţi oameni de carte. Azi dă mulţi oameni cu carte, dar dintre aceştia oare câţi sunt renegaţi?

Un glas: N'are poporul renegaţi!

Gh. Pop de Băseşti (secondat de mai multe voci): Ba are, prea mulţi are (aplaude). Să învăţăm din trecut. Nu-i de desperat. Dumnezeu e cu noi. Să fim tari în credinţă. Să dăm cezarului ce e al cezarului. Nu vrem să perim şi nici nu vom peri. Inchină viu emoţionat pentru toţi românii cinstiţi (Aplauze.)

In vreme ce aclamaţiunile la adresa dlui Goga izbucnesc iar, de data asta şi mai impetuoase şi mai viroase, arhieriei dimpreună cu reprezentanţii guvernului — se ridică şi pleacă.

✓ In cele din urmă dl Goga e nevoit să cedeze şi ridicându-se pe un scaun, spune, după minute întregi de aşteptare până să contenească aplauzele: Imi depun omagiile în faţa lui Badea Gheorghe. Am fost de credinţă că bătrîneţele cinstite trebuie respectate, căci au semnificaţia superioară a înţelepciunii. Cu toţii am simţit azi cutremurându-ne un fior sfânt când am călcat pe pietrele istorice ale Blajului, unde înainte cu 60 de ani un Bărnuţ a formulat pentru totdeauna crezul nostru naţional, Fiorul acesta e un ecou întârziat al strigătelor ieşit din piepturile celor 40.000 de Români. Stau şi mă gândesc, dacă s'ar trezi din morminte cei cari au luptat şi v'ar vedea, ei cari în 48 au văzut numai ţărani, sufletul lor ar simţi fiorul de mândrie care ne supune astăzi. Totul ce s'a înfăptuit s'a făcut în misteriosul atelier al minţii: nu prin zângăt de arme s'a făcut ci prin cultura naţională. Cea mai superioară justificare pentru existenţa unui popor e cultura lui naţională. Societatea cărturarilor noştri trebuie să fie îndrumată de o cultură care porcede din fibrele ascunse ale sufletului românesc.

Astăzi ni-s'a dat întâia oară să vedem imaginea completă a poporului nostru. S'a vorbit de

cei mari, dar mai vârtos trebuie să ne aducem aminte de cei mici. Să vorbim de umila figură a preotului dela sate. Marile catedrale vlădiceşti nu adăpostesc, ca umilele bisericuţe dela sate suferinţele noastre. Vorbeşte frumos şi cu avânt care răpeşte publicul şi termină închinând pentru preoţi, învăţători şi ţărani. (Ovaţii călduroase şi prelung repetate.)

Se mai aud din când în când strigăte: Să'l auzim pe Lupaş! Să'l auzim pe Mehedinţi.

Protopopul Clujului părintele Dr. E. Dăianu: Intr'un prea frumos toast, rostit cu o deosebită şi captivantă vervă îi mulţameşte dlui Goga pentru că a dat ascultare dorinţei publicului. Inchină pentru cei mai aleşi fii ai neamului nostru, pe cari geniul neamului i-a sărutat pe frunte: pentru cei ce sunt profeţii şi apostolii graiului românesc, pentru cei ce sunt cea mai înaltă expresie a sufletului nostru. (Aplauze şi ovaţii prelungi şi însufleţite).

Aşa s'a petrecut acest banchet care va rămânea memorabil şi care ne-a rezervat şi vre-o câteva momente prea caracteristice şi nu mai puţin importante, asupra cărora ţinem să revenim, cu ocazia când vom vorbi despre cum ar fi putut fi organizat acest praznic cultural aşa ca el să fie expresia adevărată a culturii româneşti din zilele noastre şi ca să scăpăm odată de situaţii atât de paradoxale cum a fost şi accia dela banchet...

După banchet lumea inundă iar piaţa, care fierbe de mulţimea de popor din satele apropiate. Un câmp întreg de colilie flutură în pălăriile ficiorilor şi svonul de vioară şi de fluiet te întimpină, victorioasă şi senină poezia satelor care a venit săşi arate podoabele fecioreşti aici, în cadrele acestor zile frumoase...

Concertul.

Seara la orele 8 a avut loc un splendid concert în pavilionul dela gimnaziu. A fost unul din cele mai desăvârşite triumfuri din câte am putut înregistra vre-odată. Vom da un raport amănunţit, acum dăm deocamdată programul:

1. Uvertură festivă „Ştefan cel Mare” (orchestră) de Iacob Mureşianu.
2. Imnul „Astrei”, poezie de Andrei Bârseanu, muzică de Iacob Mureşianu (cor cu orchestră).
3. Prologul din opera „Pagliacci” de R. Leoncavallo.

Doine româneşti de Tiberiu Brediceanu:

- a) „Arde-mi-te-ai codru des”,
- b) „Foaiie verde pup de crin” executate de dl Ionel Crişan.

4. „Mândro de dragosea noastră” de Tib. Brediceanu.

„Spune-mi codrule vecine”, de I. Scarlatescu.

Aria din opera „La Boème”, de G. Puccini, executate de dl Stefan Mărcuş.

5. „Aşa-i Românul”,

„Dorul meu”, cântece vechi populare, pentru cor mixt, de Iacob Mureşianu.

6. „Doine şi cântece” de Gh. Dima şi L. Cărgari, executate de dna Veturia Triteanu.

7. a) „Duett” din opera „Bajazzo” de Leoncavallo. Dna V. Tritean şi dl Q. Mureşan.

- b) Solo de bariton de O. Mureşan.

Aria din Oratoriul „Elie” de Mendelssohn de O. Mureşan.

8. „Erculeanu”, baladă populară, de V. Alexandri, compusă pentru cor şi soli, cu acompaniament de orchestră, de Iacob Mureşianu.

Solii: dna Victoria Carşai, dşoara Eugenia Deac, dl Vasile Popovici.

Sborul lui Vlaicu.

După amiazi a sburat marele nostru avitor Vlaicu întrecând aşteptarea oricărui român. După cum ni-se telegrafiază, Vlaicu s'a ridicat cu uşurinţă dela început la 750 metri. Mulţimea de 25 mii care îl privea a izbucnit în urale şi aplauze nesfâr-

şite. Şoimul elegant al lui Vlaicu a început să coboare atunci, aducând pe aviator tot mai în mijlocul Românilor. Insufleţirea a luat proporţii nemaipomenite. Arhieriei l'au îmbrăţişat rând pe rând pe Vlaicu iar poporul l'a purtat pe braţe, pe el şi pe părinţii lui, mai multă vreme. Insuşi aviatorul a fost mulţumit cu sborul lui cel mai frumos de până acum şi a declarat că pe tru 11 August va veni şi la Arad să ne aducă şi nouă un strop din insufleţirea astăzi.

INFORMAŢII.

ARAD, 29 August n. 1911

— **Muzeul Tolstoi.** Pentru imortalizarea la Tolstoi, — deşi acesta este nemuritor prin însuşi operele sale — adoratorii lui au organizat, îndupă moartea marelui scriitor, un muzeu care poartă numele de „Muzeul Tolstoi”.

Muzeul acesta în timpul din urmă s'a îmbogăţit cu mai multe lucruri interesante.

Ministrul de finanţe Kakovţev a dăruit bust al lui Tolstoi, lucrat de cătră sculptorul pin. Deasemenea a mai dat şi o fotografie a nei scriitorului.

Sculptorul Turbetski a donat o statueta care reprezintă pe Tolstoi călare, iar artistul Arsohn un bust al aceluia care însenina viaţa nilor din Iasnaia-Poliana.

Apoi direcţiunea muzeului a mai primit întreagă serie de fotografii, dintre cari cele multe sunt trimise de cătră Certcov, care are grijă să-l fotografieze pe scriitor în nenumăraţi şi situaţiuni: acasă, la lucru, în birou, munca câmpului, la jocul de şah, la plimbare jos şi călare, pe timpul convorbirilor cu etc., ec. Tot Certcov a mai depus şi o sumedea de caricaturi datorite celor mai de seamă caricaturişti din Rusia şi străinătate.

Muzeul s'a îmbogăţit apoi cu multe cărţi în limba rusă şi diferite altele europeneşti, în care se vorbeşte despre operele şi activitatea filosofică şi religioasă-literară a lui Tolstoi.

Biriucov a depus tot materialul de care s'a servit în lucrarea sa asupra biografiei scriitorului, iar Tatiana Livovna a dat primul capitol care sunt cuprinse cele dintâi începuturi literare ale lui Tolstoi, caet care până acum s'a păstrat în arhiva scriitorului. De asemenea Biriucov a donat şi câteva foi din prima corectură a operei „Invierea”, făcută de însuşi Tolstoi.

Printre cărţile de propagandă se află o scriere contra alcoolului şi a tutunului, pe care s'a dat un proces verbal, semnat de Tolstoi şi de prietenii de ai lui, prin care aceştia se angajau ca toată viaţa lor să nu bea spirituoase şi să nu fumeze, şi în acelaşi timp să împiedecă alţii dela băuturi şi fumat.

Printre multe alte lucruri, în muzeu se vedea cununa făcută din spice de secară, care a fost încununat la 1908 bustul lui Tolstoi în Paris, precum şi un număr din ziarul „Les droits de l'Homme”, în care este publicat un discurs pentru marele scriitor.

Dar admiratorii lui Tolstoi nu se vor opri şi vor continua să îmbogăţescă muzeul, ca în scurtă vreme să adune în el, absolut stă în legătură cu viaţa magistrului lor.

— **Farsa unui ziarist.** Un ziarist, voind să monstra că şi din muzeul din Copenhaga se fură foarte lesne obiecte de valoare, a vizitat muzeul şi a sustras un tablou istoric, luându-l sine la redacţie. Ziaristul a telefonat apoi poliţiei, dacă este adevărat că s'a furat tabloul din muzeu. Şeful poliţiei crezu la început că este vorba de o glumă, mai târziu însă a chemat pe custozii muzeului, întrebându-i dacă ştirea este adevărată. La răspunsul negativ custozilor şeful poliţiei telefonă ziaristului chestie rugându-l să desmintă ştirea, deosebită chesteşte nici un tablou din muzeu. A doua zi ziaristul împachetă tabloul şi l' trimise la Copenhaga. Ori cine îşi poate închipui surprinderea ziaristului nelor însărcinate cu paza muzeului, cari vor să seră că nu lipseşte nici un tablou din muzeu.

Incendiu în Feldioara. Din Feldioara se scrie: La 2 August pe la orele 9 a avut loc o furtună îngrozitoare, însoțită de pucurente electrice. Pe la ceasurile 11-12 pucurente electrice au început a se descărca și asupra satului nostru. Al treilea trăsnet și-a și făcut menirea lovind șura economului Sas — un bărbat, care a ars până în pământ. Focul, aprins și de un vânt puternic, s'a lăsat și asupra șurii lui M. Schoppel și Streifferts, prefăcându-se și pe acestea în cenuse.

Șurii lui G. Stefani și M. Schoppel au fost salvate, deasemenea și o parte din altele — toate neasigurate — numai edifici-

Streifferts i-a ars și un porc.

Incendii sunt foarte mari. Pe lângă toate pompierilor focul abia la ziua albă a putut să se stingă.

Furtul dela Louvre. După cum se anunță în Paris, poliția a luat măsuri energice pentru prevenirea autorului furtului dela Louvre. Toate lucrurile și coletele sunt supuse unui control riguros la frontiera. Poliția din Paris a telegrafiat guvernului din New-York să examineze bagajele pasagerilor vaporului „Champagne“, care pleacă din Marți din Franța.

Incendii dela vapoarele din portul Bordeaux au fost prevenite. Se crede că tabloul a fost furat de un american.

„New-York Herald“ anunță în baza unor informații sigure că tabloul a fost trimis în

„Le Matin“ aduce o informație, în care sunt date comunicate de oficiul vamal din Elveția, afirmă în toată hotărârea, că tabloul a fost trecut în Elveția, iar de aici în Italia unde un funcționar al oficiului vamal din Elveția a declarat că și-a aduce aminte că un tablou a trecut în Elveția, pe care a plătit taxa cu suma de 500 lire vamă.

Pe baza acestei știri, cercetările se fac și în direcția

Opineri pentru desființarea temporară a vamalelor asupra porumbului în România. Ziarul „Neue Freie Presse“ cu data 1 August și n. 1911, vorbind despre starea în anul curent, cere, în interesul comerțului austriac, ca taxa vamală asupra porumbului să fie imediat ridicată, observând că de porumb din România promite, după ce va fi primit, un rezultat foarte bun. Porumbul românesc trebuie să ia drumul către Ungaria și deasemenea trebuie prin toate măsurile politice de circulație să se dea posibilitatea importului de cartofi în Austria.

Se constată că în toată Europa centrală se vorbește de nevoia importului de furaj.

x Cu începerea noului an școlar, atragem atențiunea părinților asupra firmei Iuliu Hegedüs, Arad, Piața Andrassy 15, unde se află de vânzare diferite articole pentru toaletă precum: perii de haine, păr și dinți, pieptene, săpun, praf de dinți, paste de dinți, carotte, articole de flotaj, articole de piele și ghiozdane de școală. Asortiment bogat și prețuri ieftine.

x Seminarul iuridic Dr. Geréb, Cluj, Str. Farakas (lângă edificiul cel vechiu al teatrului). Pregătește pe lângă onorar mic, pentru examenele de drept, de stat, riguroase, de drept de stat, examene de avocat și de magistrat. În 3 luni se câștigă licența de doctorat. Fiind în pragul proiectelor de reformă a învățământului iuridic, e de dorit ca toți cei interesați să se adreseze spre binele lor la acest seminar, care înlesnește mult cariera avocațială.

Dr. VICTOR GRAUR.

Medic universal, medic școlar calificat, profesor de igienă.

Institut de dantistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22. — Etajul I
În fața palatului administrativ (comitatului)

POȘTA REDACȚIEI.

Lazuri. De câtăva vreme, pe cum poți observa și tu, avem mare îngrămădire de material.

A. M. protopop. Apărarea Sf. Voastre nu o putem accepta din nici un punct de vedere. Indiferent că sunteți aproape sau nu de trădătorul Mangra, Sf. Voastră, dacă Vă declarați și sunteți bun și conștient Român, nu puteți și nu Vă este iertat să cercați a-l reabilita prin aderențe fără rost. Acesta este principiul nostru pe care-l aplicăm față de ori-cine, fie acela nu numai un abonat al ziarului nostru, dar chiar și frate. Sf. Voastră aveți absoluta libertate să ne citiți și pe mai departe sau să nu citiți. Noi vrem să fim corecți în toate atitudinile noastre.

Someșanul. Vă rugăm să ne dați și numele D-voastră, căci tratarea unor chestiuni de felul acestuia aduce cu sine și o răspundere anumită, pe care, dată fiind o desmințire iscalită, noi nu o putem primi.

Poșta Administrației.

V. A. Kutfalva. Abonamentul e plătit până în 1 Oct. 1911.

Nicolae Curticiu. Cîmpa. Am primit 14 cor. abonament până în 1 Oct. 1911.

BEISZ

MIKSA

fabrică de

MOBILE

în

Oradea-mare-Nagyvárad

Calea Rákoczi-ut No 14.
(Lângă Apolo).

AVIZ!

Un meseriaș român

caută un tovarăș

cu puțin capital. — Capitalul s'ar folosi pentru realizarea unei invenții, care e pusă în circulație și deja sunt și comande. — Doritorii să se adreseze lui *Constantin Petrușiu*, (Pauliș) Ó-Pálos (Aradmegye).

Ciasornic și lanț!

Un ciasornic numai cu Cor. 1-90

Pentru desfacerea unei cantități mari subscrisa casă de export trimite un ciasornic »Anker« de precizie aurit împreună cu lanț cu prețul fabulos de Cor. 1-90, precum și garanție pe 3 ani. — Expediție cu ramburs prin firma:

Uhren-Exporthaus, F. Windisch
Krakau Nr. U/52.

Ciasornicele neconvenabile se primesc îndărăt.

Coltof.

94

RĂȘBOIU ȘI PACE.

ROMAN.

Trad. de A. C. Corbul.

(Urmare).

te înturna, tată! strigă ea. Să plângem im-

ei! Talharii! strigă bătrînul întorcându-și și începe să plîngă, să prăpădească oameni, Du-te, du-te și spunei Lisei!

— Maria căzu fără puteri pe fotoliu lângă plîns. Ea își revădea fratele în clipa când se bucură dela dansa și dela Lisa cu aerul lui duios. Ea-l vedea și cum își trecea cu bătrînul gâtului său, iconița pe care i-o dă-

une-mi cum s'a întâmplat? întrebă ea prin-

du-te... A fost omorît într'un rășboiu în condusii la moarte cei mai buni bărbați ai lor. Du-te, prințeso Maria. Du-te și tu. Am să vin și eu mai târziu.

— Maria o găsi pe mica prințesă lucrînd la privirea ei era plină de liniște și de acce-

toară, așa cum se poate vedea la femeile mame. — făcu ea ridicându-și capul de-asupra de brodat și aplecându-se pe spate, dă-mi luă mîna prințesei și o răzîna pe soldul tîmbeau, buzișoara ei umbrîta de puf ră-

Prințesa Maria ingenuchie în fața ei și-și ascunse obrazul în fusta cumnatei sale.

— Nu e așa că-l auzi? Și știi tu, Mario, am să-l iubesc mult. Prințesa Maria nu ridică capul; ea plîngea.

— Dar ce ai, Mașo?

— Nimic, sunt tristă. Mă gândesc la Andrei, zise ea ștergându-și ochii pe genunchii cumnatei.

Tînăra fată încercă de mai multe ori în acea zi s'o pregătească pe prințesa Lisa pentru teribila veste, dar de fiecare dată plîngea.

— Ori cât de puțin observatoare era, mica prințesă se interesă totuși de rostul acestor lacrimi neînțelese.

— Înainte de masă, bătrînul prinț de care ea se temea mult, intră în odaia ei cu chipul mai răutăcios și mai chinuit ca întotdeauna, dar părăsi numai decît camera fără să spună nimic. Lisa se uită la prințesa Maria, căzu pe gânduri cu privirea absorbită în ea însăși, și deodată izbucni în lacrimi.

— Ați primit vești dela Andrei? întrebă ea.

— Nu, tu știi că știrile n'ar fi avut încă vreme să soscească dar tata e foarte neliniștit și mie mi-este teamă.

— Atunci nu știți nimic?

— Nimic! făcu prințesa privindu-și hotărît cumnata cu ochii ei luminoși. Ea se decisese să nu-i desvăluiească nimic și obținut și dela tatăl ei să ascundă Lisei adevărul până după facere, care trebuia să aibă loc dintr'un moment într'altul. Prințesa Maria și bătrînul prinț sufereau și-și ascundeau durerea fiecare în felul său.

Bătrînul prinț nu-și permitea să mai spere; el era hotărît să creadă că prințul Andrei fusese ucis, și cu toate că trimisese un funcționar în Austria ca să-i dea de știre, el porunci la Moscova un monument funerar pe care voia să-l ridice fiului său în grădina

castelului, și spunea tuturor că prințul Andrei fusese omorît. El se silea să nu schimbe întru nimic obiceiurile lui zilnice; dar puterile îi lipseau, nu mai umbla ea înainte, mîncea mai puțin, dormea prost și slăbea din zi în zi mai mult.

Prințesa Maria spera mereu. Ea se ruga pentru fratele său ca și cum ar fi trăit încă și aștepta în fiecare clipă întoarcerea lui.

VIII.

— Scumpa mea amică, zise mica prințesă în ziua de 19 Martie după dejun, mi-e teamă că prințul de azi nu mi-a priit; și buza ei de sus se ridică ca de obicei.

— Dar ce ai tu, sufletelul meu? întrebă prințesa Maria. Ești palidă, foarte palidă.

— N'am face bine, Excelența Voastră, s'o chemăm pe Maria Bogdanovna? întrebă o cameristă ce era de față, pe prințesa Maria.

Maria Bogdanovna era moașa orașului vecin, și care venise de vre-o săptămână la Lyssigori.

— În adevăr, făcu prințesa Maria, merg s'o chem. N'aiți teamă de nimic, ingerașul meu.

Ea sărută pe Lisa și dete să iasă din odaie. Afară de paloare, chipul micii prințese exprima o groază copilărească, când se gândia la inevitabilele dureri fizice.

— Nu, nu, zise ea; nu e asta. E o indigestiune — și izbucni în lacrimi.

Prințesa Maria alergă s'o caute pe Maria Bogdanovna.

— Maria Bogdanovna, mi-se pare că începe! strigă prințesa Maria.

— Ei, cum o da Dumnezeu! zise moașa fără grabă. Dumnezeu voia, fete tinere nu trebuie să știți toate astea.

Wällischhof

stabiliment de hidroterapie și sanatoriu aranjat conform tuturor recerșințelor moderne; dietetică după sistemul Dr. Lahmann, (băi de aier, de soare, de abur, de aier cald, de acid carbonic, de oxigen, de radium băi medicinale și electrice, gimnastică etc.) 30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic (neurasthenie, histerie, amemie, diabet, diathesă urică, reumatism, boale de stomach și de intestine etc.)

Cură de slăbire și îngrășare.

În stabiliment nu se primesc morboși de boale infecțioase și boale psihice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegrame și telefon: Wällischhof-Giesshübl bei Wien
Cu prospecte și cu detaluri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

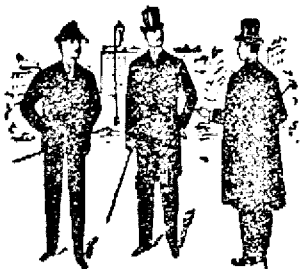
S'a deschis

Arad, Piața Libertății No 18.

Prăvălie nouă. Prăvălie nouă.

Mészáros Károly,
croitor pentru domni
Kolozsvar, Szentegyház-u. 6.

Își recomandă depozitul bogat asortat cu stoffe din țară și străinătate, lucrează tofelul de haine bărbătești la ultima modă, croi modern, serviciu prompt, lucru ireproșabil și prețuri moderate.

Cură de îngrășat și de sânge!

Cacaua universală Aszódy

dă rezultat sigur. Pe lângă o folosință lunară se poate ajunge o îngrășare de 3—4 kgr. Recomandată prin medici.

Cognac-medical

Unt de ceai, brânză de Liptó și salamă de Brașov

în gros și en detail

singura desfacere, pentru Oradea-Mare și Biharia:

Nagyvárad, strada Kossuth L.

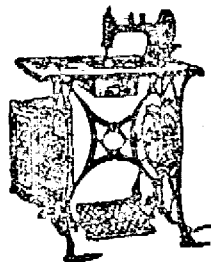
Horváth Béni

mehanic

Nagyvárad, Kossuth Lajos-u. 18.

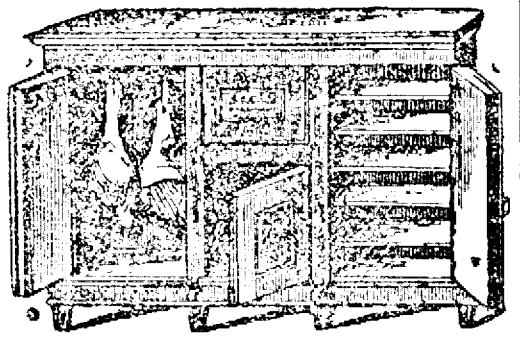
Recomandă în atenția publicului din loc și provincie, atelierul său mehanic aranjat de nou, unde primește comande și reparații de lucruri ce aparțin în branșe precum mașini de cusut, de scris, biciclete și gramofone etc. Utensiliile acestor mașini le are în depozit.

Reparaturile se efectuează repede și prompt.

DERERA EDE

SUCCESSORUL LUI RADOCSAY
Timișoara-Getate, Piața Lendier 1

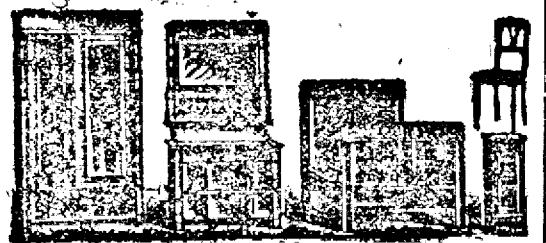

Mare depozit în dulape frigorifere, mașini pentru înghețată și unt, mase de bucătărie și spălat (patentate), aranjament de aluminiu pentru bucătărie și unelte de aramă, tinichea și cu smalt. Depozit pentru meseriași. Fabricații de mâna întâi pe lângă prețuri ieftine și fixe.

Magazin de mobile

KUNSCH ANTAL

tâmplar de edificii și mobile
NAGYENYED, Rozsa-utca.
(Vis-à-vis de casa comitatului.)

Primește orice lucrări de edificii. Are în depozit aranjamente complete pentru odăi, lucrate în atelierul propriu în cel mai modern stil, dela cele mai ieftine până la cele mai bune, după planuri proprii sau la comandă. — Pentru lucrările mele primesc garanția cea mai extremă. Mare asortiment de mobile de alamă și fier, deasemenea și fotolii.

Lemnăria și fabrica de mobile
din Ungaria de sud.

(Délmagyarországi fimegmunkáló és bútorgyár).

Timișoara

Fabrica: Elisabetin, Hattyu-u. 23.

Depozitul: Josefin, Kossuth-u 17.

Avem în depozit: mobile p. dormitor, sufragerie, salon și locuințe garçon, lucrate în atelierul nostru, apoi garnituri de piele precum și mobile de aramă, executate după cele mai moderne și nouă cerinți. — Comandele se efectuează grabnic și conștiințios, pelângă garanția demnă de toată încrederea. Prețuri convenabile.

Urmașul lui

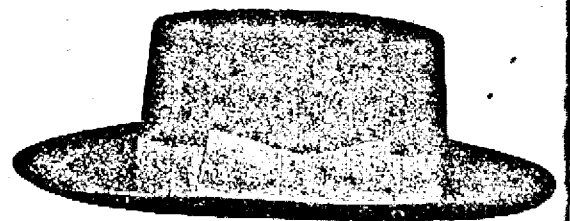
Gustav Novák

pălărier

și magazin de modă bărbătească

Timișoara-Josefin

Strada Ludovic Kossuth No 17.

Cel mai mare magazin de
pălării moderne
pentru domni și copii, precum și în articole de modă bărbătească și chipie pentru uniforme cu prețurile cele mai moderate și serviciu prompt.

Ciobotari, ATENȚIUNE! Pantofari
AUREL BRINZAY
 fabricant de unelte,
 BUDAPEST, VIII., Losoncy-utca 18

Pregătește toffelul de unelte pentru ciobotărie și pantofărie. Catalog trimis gratis.

— Premiata la expoziție cu medale de aur. —
H. PÁLLÁN succesor
Styászni József
 prima fabrică ardeleană de biliarde și timplărie în
 Kolozsvár, Dávid Ferenc u. 3.

Primește aranjarea completă a cafenelelor. La cerere trimite instalatorul de biliarde și în provincie. — Ține mare asortiment de biliarde noi și vechi, bile, cheuri, etc. — Firma fondată la 1875. — La dorință face și țirg de schimb.

Krämer Károly
 strungar
 Făgăraș, Apaffy-utca Nr. 2.

Primește spre efectuare și reparare toate lucrurile ce aparțin acestei branșe, și recomandă neguțătorilor dopuri pentru buți, în orice mărime, pregătite din material excelent.

Ține în depozit în abundență mare toffelul de articli pentru fumători, gherghefuri pentru lucrul de mână etc. etc.

Comandele din provincie se execută prompt și cu cea mai mare punctualitate. Obiecte admirabile.

Traian Turturean
 cătuș artistic și de edificii
 Bistriță — Besztercze.

10% economie la comanda de lucrări artistice. —

Lucrătoare aranjată cu mașini moderne.

Atenție la cuptoarele economice de bucătărie vestite în Transilvania. — Catalog și desemnări să trimit la cerere.

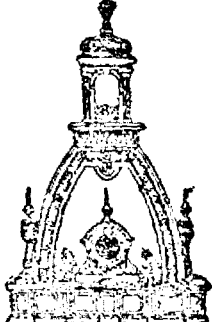
KÁLNAI S.
 fabrică de motoare și turnătorie de fier
 în Murăș-Oșorhei—Marosvásárhely.

Motoare cu benzin și olei brut, locomobile, motoare absorbitoare de gazuri. Mașini motoare cu benzin automobile pentru arat și imblătit. Primește toffelul de montări pentru mașini, stabilimente industriale, mașini cu aburi și încălzirea cu aburi, precum și executarea a toffelul de aliaje de fier și metale, montarea deplină a morilor precum și reparări în branșa aceasta.

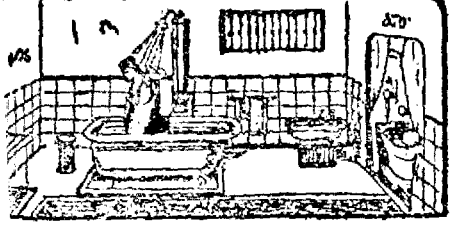
Garanță deplină, serviciu prompt, prețuri ieftine.

EDUARD LEXEN
 tinichigiu și antepriză de instalațiuni
 RAȘOV, Strada Lungă No 29.
 TELEFON No 834.

Recomandă pentru pregătirea muncii de tinichigiu lanterne la edificii, precum coperișe, și învelișuri de fier, ornamente de metal, vase pentru bucătărie, dopuri pentru gheață, vase pentru spălat și altele.

Specialist în apaducte la case, canalizări, lucrarea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie.

Lampe de carbid de toffelul dela 3 coroane în sus. — Engroșiștilor li-se dau rabat. Depozit bogat în vâni de scaldat, cămine, closete etc. Serviciu conștiințios. Prețuri moderate. Reparație promptă.

Cele mai moderne mașini mobile de fier și aramă și cele mai practice bănci igienice de școală și mobilierea locuințelor, hotelurilor, spitalelor și a școlilor, precum și obiecte fabricate din cele mai bune materiale din țară, lucrările cele mai solide de artă și construcție se livrează numai de către firma

Bernhardt Rezső utóda
 Brassó, str. Neagră nr. 33.

- Tot acolo e cancelaria și fabrica montată cu cele mai noi mașinării. -

Apapete.

doresc apaducte ieftine să se adreseze la antepriza lui

Ignátz, Cluj, Szép-u. 1.
 cunoscut atât în Budapesta cum și întreaga țară. Telefon Nr. 779.

mește pelângă garanție orice lucrări din acest ram ca introducerea de apă și canalizare trebuincioasă pentru castele, comune, spitale, casărmițe etc. — Specialist în sondaj. — Primește pe lângă condiții avantajoase în ordine și repararea caselor în cursul unui an. — Prospecte gratuite.

Începe pe anul întreg pentru ținerea în bună rânduială a caselor și pentru aranjarea bazinului closetului. Oferă aparatul pentru clătirea closetelor care nu reclamă spese și de fiecare bucată dă garanția de 3 ani. —

STEIN MIKLÓS
 fabrică de tăiat pile
 Oradea mare — Nagyvárad.
 Fabrica: Damjanics-u. 30. Magazin: Teleki-u. 33.

Recomandă fierarilor și comerțanților atelierul său de tăiat pile bine aranjat, unde se pregătesc pile mici și mari din oțel vărsat de prima calitate etc. Primește spre scobire pile mici și mari vechi cu prețuri ieftine.

Societatea pe acții transilvăneană

Vereinsbank

se recomandă la executarea legării caselor, la canalizarea orașelor, reconstruirea latrinelor, apoi la lucrări de beton și poduri betonate, canalizări, rezervoare, apeducte, fundamente mecanice, pavarea străzilor în ciment și asfalt, podini de beton și teraso.

Recomandă apoi magazinul său bogat în tuburi de ciment, plăci, van de apă și de nutreț, tăbli de ciment la coperirea caselor, cimentarea criptelor ș. a.

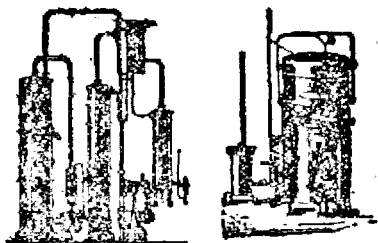
Vinzare de Cement-Portland. Lucrări după proiecte.

BIROUL:

»Societatea pe acții transilvăneană Vereinsbank«
Sibiiu, Fleischergasse Nr. 17. și Saggasse Nr. 27.

Friedrich Ohnweiler hărăgar în Szászsebes,
Ulița Petersdorfer Nr. 5.

Primește spre efectuare: instrumente de fabricare de spirt, cognac, licquer, țuică și instrumente de a condensa acestea. Mare magazină. Totfelul de instrumente și lucruri necesare la fabrici. Vase de aramă roșie pentru hoteluri birturi, instituțiuni etc.

Vase de fier cafea, vase de spălat și curățit.

Mai departe primește și montarea și repararea fântânelor artificiale pe lângă prețuri moderate.

Comandele se execută din material de prima calitate.

Liegethi Sándor,

colorator de geamuri, atelier industrial pentru mozaicuri de sticlă și rame de aramă.

Budapest,

IV. Papnevelde-utca 8. sz.

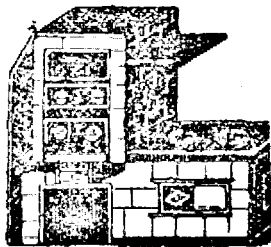
Lucrează artistic geamuri de biserică colorate, mozaicuri de sticlă și rame de aramă dela cele mai simple până la cele mai complicate, cu prețuri moderate. — Geamurile aproape tuturor bisericilor grcat. sunt lucrate în atelierul meu, între cari și ferestrele bisericii noi zidite din Szász-Ujfalu (lângă Aiud) toate sunt lucrate în atelierul meu propriu.

CARL GÜRTLER

lăcătuș artistic și pentru edificii

SIBIIU Str. Elisabeta 26.

se recomandă la toate lucrările ce se țin de specialitate mai ales
LA ZIDIRI NOI.

Lucrări ornamentice, precum peatră grilaj, grilaj la morminte și galerii, se pregătesc conform gustului în modul cel mai succes.
Paratonere și montarea lor. Instalațiuni de apeducte, closete, baie, introducere electrică executate cu măiestrie.
Reparaturi se primesc. Mare magazin de căminuri perpetue în diferite mărimi.

Carl Görtler junior.

Atelierul de fotografiat

MUSCHALEK

Brașov, Strada Porței No 27 (lângă Fleischer).

Atelier pentru fotografii artistice, tablouri, grupuri, de copii, moment și genre, fotografii sportive și arhitectice.

Executare de prima calitate la înmărirea de acvarel pastel, și platinotipie până la mărirea naturală.

Fotografări afară de atelier și pe orice timp.
Comandele se efectuează repede și prompt.

Fabrica de prăjitoare de cafea și căminuri brevetate a lăcătarului :: ::

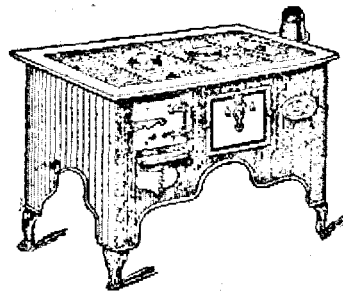
Ifj. Fazakas Ferencz

Szepsziszentgyörgy, Gróf Mikó-u. 18.

Recomandă on. public prăjitoarele de cafea brevetate și căminurile (șparhert) recunoscute de cele mai bune, dintre cari până acum s'au comandat peste 400 bucăți.

Primesc și escsecut pelângă prețuri moderate orice lucrări de strungărie în fier, repararea mașinelor și mecanismelor de fier, a casselor etc. pelângă garanție.

Trimite franco fiecăruia care se referă la ziarul acesta preț-curent despre prăjitoarele și căminurile sale brevetate.

Abonați și răspândiți

Tribuna Poporului

foaia țărănului român.